EHL-İ BEYT VE SAHÂBE TARİHİNİ NASIL OKUMALIYIZ?

كيف نقرأ
تاريخ الآل والأصحاب

تأليف
عبدالكريم بن خالد الحربي

دار أم القرى

© Burhan Yayıncılık
Turizm San. ve Tic.
Ltd. Şti.

© Burhan İlmî
Araştırmalar Merkezi

Ehl-i Beyt ve Sahabe Tarihini Nasıl Okumalıyız

Özgün Adı:
Keyfe Nekrau Târîha'l-Âl ve'l-Ashâb

Telif:
Abdülkerim b. Hâlid el-Harbî

Yayına Hazırlık:
Burhan İlmi Araştırmalar Merkezi

Ümmülkura Yayınevi:
ISBN: 978-975-6415-
2012 İstanbul
kapak: filmevi
baskı-cilt: step ajans matbaacılık ltd. şti.
Göztepe mah. Bosna cad.
No:11 Mahmutbey
Bağcılar-İstanbul
Tel: 0212 446 88 46
stepajans@gmail.com
matbaa sertifika no:12266

yayıncı:
Burhan Yayıncılık Turizm
San. ve Tic. Ltd. Şti.
Talatpaşa cad. No:233/1
Gültepe-Kağıthane/İstanbul
Tel: 0212 324 97 10
burhanbey@hotmail.com.tr

Her Hakkı Mahfuzdur

P.K. 123 Levent
İSTANBUL
Tel/Faks:
+90 212 324 97 10
www.ummulkura.com.tr

Ehl-i Beyt ve Sahâbe Tarihini Nasıl Okumalıyız

Abdülkerim b. Hâlid el-Harbî

Takdim

Dr. ʻÂyiz el–Karnî
Dr. Hâtim eş-Şerîf el-ʻAvnî

ümmülkura
Bilginin Işığında

İÇİNDEKİLER

İçindekiler 5
Dr. 'Âyiz el-Karnî'nin Takdim Yazısı 7
Dr. Hâtim eş-Şerîf el-'Avnî'nin Takdim Yazısı 9
Müellifin Önsözü 11

BİRİNCİ BÖLÜM

Tarihi Okumadaki Yetersizliğin Ve İhmalkarlığın Sebebi 13
Birinci Sebep: Bir Çok Müslüman Evladının Bir Kısım Müsteşrikler Ve Onlardan Etkilenenlerin Kurbanı Olması 13
İkinci Sebep: Şer'i İlmin Yok Olması, Anlayış Ve Marifetin Az Oluşu Ve Tarihçilerin Kural Ve Metodlarından Habersiz Olmak 15
İmam İbn Cerîr et-Taberî'nin Tarihle İlgili Olan 'Tarihu'l Ümem ve'l Müluk' Kitabındaki Metodu 16
Üçüncü Sebep: Bir Kısım Yazarların Tarihle İlgili Rivâyetlerde Tesahül Gösterilebileceğine Dair Yaptıkları Homurdanmalar 20

İKİNCİ BÖLÜM

Ehl-i Beyt Ve Sahâbe Tarihi Etrafında Dolaşan Şüpheleri Reddetme Hususunda Kurallar 23
Ehl-i Beyt ve Sahâbe radiyallâhu anh Tarihine Yöneltilen Şüphe Ve İthamlar Beş Kısımdır 26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ehl-i Beyt Tarihi Etrafında Dolaşan Şüpheleri Reddetme Hususunda Kurallar 36

Akl-ı Selim Sahibi Bir Müslümanın Ehl-i Beyt Tarihi ile Alakası Olan Beş Durumdan Sakınmalıdır 36
Birinci Durum 36
İkinci Durum 38
Üçüncü Durum 38
Dördüncü Durum 40
Beşinci Durum 41
Altıncı Durum 45

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İslam Tarihi İle İlgili Güvenilir Kitapların En Önemlilerinden Örnekler 52
İslam Tarihini Okuma Ve Biçimlendirmede Kendisine İtimad Edilmesi Mümkün Olan Tarihi Bazı Kaynaklar 52
Tarihle Direk İlgili Olmadığı Halde Önemli bazı Hadiselerin Konduğu Hadis, Müsned Ve Mucem Kitapları Gibi Kaynaklar 53
Biyografi Kitaplarının En Önemli ve Kapsamlı Olanları 54
Bu Konuyla İlgili Yazılmış Olan Çağdaş Kitaplar 55
Önemli Bazı Kitaplar 56

BEŞİNCİ BÖLÜM

İslam Tarihini Çarpıtan Kitaplar 60
Okurken Dikkat Edip Sakınmamız Gereken Bazı Kitap Ve Kaynaklar 61
SONSÖZ 72

TAKDİM

Hamd Allah'a mahsustur. Salat ve selam Allah Rasûlüne, aline, ashâbına ve onları dost edinenlere olsun.

Şeyh, davetçi Abdulkerim el-Harbi'ye ait *"Ehl-i Beyt Ve Sahâbe Tarihini Nasıl Okumalıyız"* adlı kitabı okudum. Onu hüsn-ü istidlal, sağlam hüccet, üslup harikalığı ve bağlam güzelliği bakımından gerçekten başarılı buldum. Bu sebeple ilim ve iman ehli olan ümmetin selefinin yolu üzere Ehl-i Beyt ve Sahâbe hakkındaki inançları tashih edip düzeltme hususunda bir kaynak olmağa layıktır. Üstad, ilmine ve zekasına güvenilen birisidir. Allah-u Teâlâ, Ehl-i Beyt ve Ashâb hakkında yapmış olduğu bu ve diğer telif ve projelerinden dolayı kendisini mükafatlandırıp kabul buyursun ve yardımcısı olsun.

Dr. 'Âyiz el-Karnî
16/10/1427

TAKDİM

Hamd Celal sahibi Allah'a mahsustur. Salat ve selam Allah Rasûlüne, ezvâcına ve âline olsun.

Fazilet sahibi kardeş Abdülkerîm b. Hâlid el-Harbî'nin *Ehl-i Beyt Ve Sahâbe Tarihini Nasıl Okumalıyız* adlı eserini okudum, muhtasar olmasına rağmen, özellikle Raşid Halifeler, Sahâbelerin (Allah hepsinden razı olsun) siyer ve biyografisi ve Rasûlullah'ın *sallallâhu aleyhi ve sellem* ehl-i beyti'nin (Allah'ın selamı onların üzerine olsun) faziletiyle ilgili konularda Tarih kitaplarıyla tam bir uyum içerisinde hareket ederek çok önemli ayırdedici bir takım hususları açıklığa kavuşturmuştur.

Bu araştırma, konuyla alakalı bilgileri ve çağdaş incelemelerin özetini ve bunun yanısıra yazarın da ulaşabildiği malumatı verme hususunda bir ayrıcalık ortaya koymuş, dolayısıyla bununla hem hakikati araştıran kişinin gaflete düşmesine imkan vermeyecek bir metoda vakıf olmasını kolaylaştıracak ve çok önemli tarihi rivâyetlerin incelenerek tenkit süzgecinden geçirilme keyfiyetini bilip öğrenmek isteyene yardım etmiş olacaktır.

Bu kitabı, tarihsel tenkit kurallarını en dakik bir şekilde izah ederek doğru ve hatalı yerlere dikkat çekip tarih kitaplarını ve metodlarını da kuşatacak şekilde ki bir projenin ilk ve önemli bir adımı sayıyorum.

Bu araştırmada, sadece bazı yazarların araştırıp tenkit etmeden bir kısım rivâyetleri nakledip tekrar ederek yaptıkları bü-

yük hatayı beyan etseydi bile –belki bu nakil ve seçmecilik, tarihi gerçekleri kasıtlı olarak saptırma ve nefislere uyma sebebiyledir– bu araştırmanın, o metodun çirkinliğini ve doğru metodun kurallarını ortaya koyması hususunda yeterli olurdu.

Allah-u Teâlâ'dan araştırmacı kardeşim için muvaffakiyyet dilerken bu projesini tamamlamasını, takdim yazdığım bu kitabını faydalı kılmasını ve dünya ve ahirette kabul buyurmasını yine O'ndan niyaz ederim.

Hamd yalnız Allah'a mahsustur, salat ve selam kendisinden sonra peygamber gelmeyecek olan Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem*'e, aline, ashâbına ve onun yolunu izleyerek çizdiği sınırı aşmaktan sakınanlara olsun.

Şerîf Hâtim b. 'Ârif el-'Avnî

Ümmülkura Üniversitesi Kitap ve Sünnet Bölümü Hocası
Ve Dünya Hâtemü'l-Enbiyâ'ya Destek Heyeti Genel Sorumlusu

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

Rahmân ve Rahim olan Allah'ın Adıyla

MÜELLİFİN ÖNSÖZÜ

Hamd, ilk Müslümanların tarihini tertemiz aydınlatıcı bir ışık yapan Allah'a mahsustur. Salat ve selam Allah'ın, hidayete ulaştıran bir nebi olarak gönderdiği Zata *sallallâhu aleyhi ve sellem*, Aline, Ashâbına ve onu dost edinip muttaki olanlara olsun.

Yüce İslam tarihimizi himaye edip kötü niyetlilerin yalanlarından, cahillerin cehaletinden ve alay edenlerin ellerinden kurtarmak ilim ve marifet ehli kimselerin görevlerindendir. Amaçlarına uygun bir şekilde kullanan müsteşriklere bırakılamaz. – *Bilerek ya da yanılarak* – nefislerinin isteği doğrultusunda bir kısmını alıp diğer kısmını terkedecek şekilde atalarına ve onların asaletine leke getirecek şeyleri seçip alan güçsüz kimselerin eline de bırakılamaz. Şüphesiz Allah onların gizlediklerini ortaya çıkaracaktır.

Çağımızda ise bir takım toplulukların kendilerine ait bir tarih uydurmağa çabaladıklarını müşahade etmekteyiz. Bu kimseler, taş ve toprağı toplayıp tüneller kazıyorlar, evleri yıkıp mescidleri yerle bir ediyorlar... sözde bu tarihi öğrenme emeline matuf olarak orada kendilerine ait tarih ve kültürleri olduğu iddiası onları kazı yapmaya, araştırma yapıp her tarafı yerle bir etmeye sürüklüyor. Bu durum sadece bu topluluğa ait bir durum değildir. Bu çağda, hatta bütün çağlardaki toplumların durumu da böyledir.

Pekala, yazma ve matbu halde, tarihi apaçık bir şekilde ortada dururken, ona tenezzül edip de dönüp bakmayan bizim ümmetimize ne demeli?! İşte buradan hareketle bize düşen, pak ve aydınlatıcı bir şekilde ortaya çıkabilmesi ve insanlara faydalı olabilmesi için tarihimizi araştırıp tahkik ederek, saflığını bozmaya yeltenen şeylerden eleyerek ve ona karıştırılmış olan şeylerden onu temizleyerek okumamızdır. Nitekim Allah-u Teâlâ şöyle buyurur: *"... Köpük atılıp gider . İnsanlara fayda veren şeye gelince, o yeryüzünde kalır. İşte Allah böyle misaller getirir." (er-Ra'd : 17)*

Bu sebeple tasarladığımız bu kitapçıkla hedefimiz; tarihimizi, kaynaklarından ve sahih olma ihtimali olan her yerden incelemek isteyen kimse için hazırlanmış bir yol ve metod olmasıdır. Büylece bu kimsenin hem kalben mutmain olması hem de kendisine kapalı kalıp içinden çıkılamaz görünen şeyler giderilmiş olacaktır.

Kitabı beş bölüm ve bir hatimeye ayırdım:

BİRİNCİ BÖLÜM: Tarihi okumadaki yetersizliğin ve ihmalkarlığın sebebi

İKİNCİ BÖLÜM: Ehl-i Beyt ve Sahâbe tarihi etrafında dolaşan şüpheleri reddetme hususunda kurallar

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: Ehl-i Beyt etrafında dolaşan şüpheleri reddetme hususunda kurallar

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: İslam Tarihi hakkında yazılmış güvenilir kitapların en önemlilerinden örnekler

BEŞİNCİ BÖLÜM: İslam Tarihini çarpıtan kitaplar

HATİME

Muvaffakiyet Allah Azze ve Celle'dendir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHİ OKUMADAKİ YETERSİZLİĞİN VE İHMALKÂRLIĞIN SEBEBİ

Tarihle ilgili çağdaş bir çok inceleme ve araştırmalardaki mevcud yetersizlik ve ihmalkarlığı üç sebeb içinde değerlendirebiliriz:[1]

BİRİNCİ SEBEP

Bir çok müslüman evladı bir kısım müsteşrikler ve onların etkisinde kalmış gerek içimizden gerek dışımızdan bir kısım kiralık yazarların yazdıkları şeylere kurban gitmiştir. Bu kimseler genel olarak İslami Tarihimiz hakkında uydurulmuş batıl ve yalanları, özel olarak da tertemiz ve pak olan Ehl-i Beyt ve Sahâbe-i Kirâm *radiyallâhu anhum* ile ilgili konulara hemen atlarlar.

Sonra bu batıllarını, tarih kitaplarında geçiyor olmasına bağlayarak kesin kabullermiş gibi bir takım saf okurlara ve halka propaganda yapıp yazdıklarına dayanak haline getiriyorlar. Sanki bu bilgilerin kitaplarda bulunması, *-bir çok yalan ve ba-*

(1) Bu sebepleri Dr. Abdülazîz Duhân Ahdâs ve Ehâdîsu Fitneti'l-Herc (s. 73-74) adlı eserinde zikretmiş, biz de ona eklemelerde bulunarak, önemli bazı deliller ve gerekli bir takım bilgilerle destekledik.

tıl bilgiler içermesine rağmen- sinek vızıltısı gibi gece-gündüz dillendirdikleri bilimsel inceleme ve tahkik kurallarını uygulayıp işletme tarafsızlığını görmezden gelerek onları doğruluk ve kesinlikle nitelemek için bahane arıyorlar.

Birçok şey nakledip anlatmalarına rağmen, bunlar ya senetleri zayıf, ya yalan ya da asılsız bir takım rivâyetlerdir.(2)

Bu kimselerin birçoğu bu gerçeğin farkında olmasına rağmen yüce tarihimize leke getirmek ve küçük düşürmek için bu durumu görmezden gelmektedir. Ki bunlar, yazarken bu ümmetin sabitelerine yönelik ta'n ve şüphede bulunma, fitneyi körükleme ve ümmetin çocukları arasına düşmanlık atma gibi kötü niyet ve düşmanca amaçlarla hareket ediyorlar. Böyle bir durumda, bir müslümanın, bunları ve yazdıkları şeyleri nasıl olur da kendisi, mirası ve dini arasında bir vasıta yapması caiz olabilir?!

Bununla beraber bütün müsteşriklerin aynı olduğu anlaşılmamalıdır. Bunlar da farklılık arzetmektedirler:

---

(2) Bu üç sınıfla da hüccet sabit olmaz ve bunların doğruluğu da kabul edilemez:
Bunların en tehlikelisi: (Aslı olmayan rivâyetler): Hiç bir şekilde isnadı olmayıp, ancak nakledilip falan kişiye nispet edilerek avam halkın kendisine kapaklanarak dilden dile dolaştırdıkları sözlerdir.
İkinci dereceden tehlikeli olanlarsa: (Mevzu rivâyetler): Râvilerden birisi hakkında yalan söylediği sabit olan yalancı birisinin bulunması. Bu da senetler koyarak farklı bir takım amaçlardan dolayı- detaylarına giremeyeceğiz- hadis, haber ve kıssalar uydurmak yoluyla olur.Fakat bunların en önemlisi mezhebi savunmak için yapılandır. Ya da râvilerden birisi yalan ile itham edilen metruk bir râvi olabilir; çünkü bu râvinin rivâyetlerinin çoğunluğu mevzu rivâyette bulunanların haberlerine benzer. Bu iki sınıfın en belirgin özelliklerinden birisi şudur: Bunların rivâyet ettikleri haberler Garip, Münker olup Kitap ile Sünnet'e muhalif bulunur, aynı zamanda adalet sahibi sika râviler mutabaatta bulunmadıklarından dolayı bu kimseler bu rivâyetlerinde münferid (yalnız) kalırlar.Ayrıca bunlar bid'at ve hurafe sahibidirler.
Üçüncü dereceden tehlike arzedenler ise: (Zayıf rivâyetler): Bu da cerh ve tadil imamları nazarında bilinen sebepler dolayısıyla râvilerinden birisinde bulunan bir zaaf sebebiyle olandır. Bu sınıfın rivâyet ettiği veya haber verdiği şeyleri doğrulamağa mani olur. Bu da mutabaata elverişli olanlar ve olmayanlar diye iki kısıma ayrılır.

Bunlardan bir kısmı, kin ve nefret kusarak, bile bile tahrif, ta'n ve şüpheye düşürmeği meslek haline getirmişlerdir. Bunların oryantalist (müsteşrik) olarak bütün amaçları, ülkeleri yağmalamak, insanları öldürmek ve İslam Medeniyetinin ilerlemesini durdurmak için düşmanca ve işgalci bir tavır ortaya koymaktır.(3)

Diğer bir kısım ise – ki bunlar çok azdır – mirasımıza yönelik biraz bağımsız ve objektif, akademik bir meslek olarak , bu dine yabancılıkları ve bu mirasın temeli ve mihveri olan dilini bilmemeleri nedeniyle birazcık bir düşünme ile bile ortaya çıkan kusur ve eksiklikleriyle beraber bazı çalışmalarda bulunmuşlardır. Bunlardan birisi: Selahuddîn es-Safedî'ye ait *el-Vafî bil-Vefeyât*, bir diğeri *el-Mu'cemu'l-Müfehres li Elfâzi'l-Hadîsin-Nebeviyyi'ş-Şerîf* adlı kitapların yayınlanmasıdır.(4)

İKİNCİ SEBEP

Şer'i(dini) ilmin kaybolması, kavrayış ve bilgi azlığı ve tarihsel rivâyetlerin tedvin ve detaylandırılmasıyla ilgili önemi haiz

(3) Allâme Bekir b. Abdullah Ebû Zeyd *er-Rikâbe 'ale't-Turâs Da'vetün İla Himâyetihi mine'l-Cinâyeti 'Aleyhi* (Dâru'l- 'Âsıme, Riyâd, s. 16-17) adlı benzersiz eserinde mirasla oynamanın değişik şekillerinden bahsederek sözünü şöyle sürdürmüştür: "Sihir, kehanet, astroloji, yalan içerikli kıssalar, edebe aykırı ve bid'at ve heva sahiplerinin dalalete sürükleyen kitaplarını basıp yayınlayarak kafirler topluluğuna 'müsteşriklere' tabi olup uyan herkes, halka zarar verecek ve Yaratıcıyı gazaplandıracak şekilde heva ve şehvet içeren şeylerden elde ettiği şey oranında sorumludur ve bu bizatihi dalalete çağırmaktır. Nitekim bir hadiste şöyle buyurulmaktadır:" Kim hidayete çağırırsa, kendisine tabi olanın ecri gibi mükafatlandırılır. Bu durum onların mükafatlarından bir şey eksiltmez. Kim de dalalete çağırırsa, kendisine tabi olanın günahı gibi günah yüklenir ve bu durum onların günahından hiç bir şey eksiltmez." (Ahmed, Müslim ve Sünen Sahipleri rivâyet ettiler). Müellif *–Allah kendisini muvaffak kılsın* – kitabının dipnotunda; müsteşriklerin, Sorbon Üniversitesi'nin İbn 'Arabî'ye ait olan *el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye* adlı eserin basımını üstlenmesi gibi birtakım hilelerine işarette bulunmuştur.

(4) Bunlar, *el-Mu'cemu'l-Müfehres*'den Allah yolunda cihad etmenin farziyyetine yönelik bir kısım hadisleri çıkartmışlardır.

bulunan tarih bilginlerinin metod ve kurallarından yoksun bulunmaktır.

Bazı alimler – İmam Taberî ve İbn Kesir gibi – kitaplarında, hastalıklı kıssalar, vakalar, olaylar ve bir kısım rivâyetlerden uzak durup da sadece sahih rivâyetleri barındırma gibi bir şart koşmamışlar aksine onlar, belirli bir metodu takip etmişler ve okuyucunun işin farkında olması için de kitaplarının mukaddime bölümünde buna işarette bulunmuşlardır.

Fakat düşünür, yazar ve eğitimli kimselerden bir çoğu genel olarak bunun çok uzağına düşmüş bulunmakta ve bu kural ve mukaddimelerin de hala farkına varamamışlardır. Bunları bilmemeleri ve ihmalkarlık göstermeleri bir çok araştırma ve makalelerin objektifliğini, kabuledilebilirliğini ve doğruya isabetliliğini kaybetmesine sebep olmuştur.

O zaman: En önemli husus, hangi kitabı okuyacaksak o kitapla ilgili olarak yazarının, mukaddime bölümünde takip ettiği metodu ile ilgili açıklamasını iyice okumalıyız.

Şimdi, yukarıda ifade ettiğimiz hakikatin beyenı sadedinde, tarihçilerin kural ve metodlarına vakıf olmanın önemi ile ilgili olarak okuyucuya bir örnek sunmak istiyoruz: Bu da İmam İbn Cerîr et-Taberî'nin *radiyallâhu anh* tarih kitabında uyguladığı metoddur.

İmam Taberî'nin *Târihu'l-Umem ve'l-Mulûk* Adlı Kitabında Uyguladığı Metodun Beyanı

İşte İmam İbn Cerîr et-Taberî,[5] kitabının mukaddimesinde

(5) Taberî: Muhammed b. Cerîr b. Yezîd Ebu Ca'fer et-Taberî. Müfessir, muhaddis, tarihçi, fakih ve usulcü müctehid bir imamdır. Taberîstan'da hicrî 224'te doğmuş ve hicrî 310 senesinde vefat etmiştir. En önemli eserleri *Târîhu'l-Ümem ve'l-Mulûk* ile *Câmi'u'l-Beyân fî Te'vîli'l-Kur'ân*'dır.

bize metodunu açıklamak üzere şöyle söylüyor: "...Öncekilerin bazılarına dair zikrettiğimiz haberlerin bir kısmını, sıhhati ile ilgili bir vecih ve hakikati ile ilgili bir mana bulamaması sebebiyle onu reddeden okuyucu ve çirkin karşılayan dinleyen bilsin ki, bu haberler bizim tarafımızdan uydurulmamış, ancak bir kısım râviler tarafından bize nakledilmiştir. Biz ise, bize nakledildiği şekilde bunları naklettik."(6)

O zaman: İmam Taberî *radiyallâhu anh* okuyucuya, bütün açıklığıyla; bu kitabına koyduğu rivâyetlerde sıhhat şartı koşmadığını, sorumluluğun ancak nakilci râvilere ait olduğunu, kendisinin de bu kitabında tenkitçi bir muhakkik olarak değil de güvenilir bir nakilci olduğunu ortaya koymaktadır. İmam Taberî'nin, kendilerinden rivâyette bulunduğu bir kısım râviler yalan ile bir çok rivâyeti bir araya toplamışlardır, şu râviler onlardandır:

1- Muhammed b. Humeyd er-Râzî: Taberî'nin hocasıdır; bu Muhammed yalancılıkla ve hadis uydurmakla itham edilmesine rağmen Taberî, *Tarîh* ve *Tefsîr*'inde kendisinden çokça rivâyette bulunmuştur. Bu kişi cerh ve ta'dil alimlerinin en büyük otoriteleri nazarında zayıftır, aynı zamanda hadisi de sakıttır.(7)

2- Lût b. Yahyâ Ebû Mihnef: *Târîhu't-Taberî*'de birçok rivâyeti bulunmaktadır. Bu kitaptaki rivâyetleri 585 adede baliğdir. Allah Rasûlü *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in vefatından başlayarak Emevi Devletinin yıkılışına kadar İslam tarihiyle alakalı çok önemli olay ve vakalara temas etmiştir. Bu Lût, hadis alimleri nazarında itibarsızdır. Onun hakkında:

İbn Ma'în: "Bir şey değildir."

İbn Hibbân: "Güvenilir râvilerden mevzu haberler rivâyet eder."

(6) *Târîhu'l-Ümem ve'l-Mulûk* (1/52).
(7) *Mîzânu'l-İ'tidâl* (3/ 530-531).

Zehebî: "Zararlı bir habercidir" demişlerdir.(8)

Bu örnekle, alimlerin kitaplarında tarih ve onu anlama hususunda ortaya koydukları metod ve şartlara muttali olmanın önemi, bu ve diğer imamların kitaplarını mutalaa ederken bu hususun devamlı olarak hatırda tutulmasının zarureti ortaya çıkmış oldu. Zaten durumun kendisi haber ve tarih ile ilgili diğer kitaplara, bununla beraber başka alanlarla ilgili kitaplara da kendiliğinden tatbik edilmektedir.

Bu tarihçilerden bir kısmının metodu, yaygınlık kazanmış olan; 'İsnad eden havale etmiştir' sözüne dayanıp onları taklit edip hadisin tedviniyle alakalı olarak bir kısım nakillerde bulunmak suretiyle bu rivâyet ve haberleri, isnadlarındaki râvileri gözardı ederek nakletmeleridir. Çünkü onlar, ilk merhale olarak bütün senetli rivâyetleri yazarlar, sonra ikinci merhale gelir –işte bu, tarihçilerle muhaddislerin arasını ayıran faktördür– ki o da, ayıklayıp inceleyerek tahkik etme ve sahih olanı zayıf olandan ayırma işlemidir.

Hafız İbn Hacer, rivâyetle ilgili olarak önceki alimlerden çoğunluğunun metodlarını açıklayarak buna işarette bulunmuştur. Şöyle der: "Önceki dönemlerdeki muhaddislerin çoğusu iki yüz senesinden itibaren, hadisi senediyle naklettikleri zaman, onun sorumluluğundan kurtulduklarına inanırlardı."(9)

Tabi ki Hafız burada nakilci râvileri kastediyor. Yoksa, kabul ve redde yönelik kural ve kaideleri hem râviye hem de rivâyete tatbik eden, tebdil ve tahrife karşı dine bekçilik yapan tenkitçi, rivâyet, cerh ve tadil alimlerini kastetmiyor. Çünkü bu kurallar,

(8) Bk. Dr. Yahyâ b. İbrahîm Yahyâ *Merviyyâtu Ebî Mihnef (Lût b. Yahyâ el-Ezdî) fî Târîhi't-Taberî: 'Asru'l-Hilâfeti'r-Râşide* (s. 487, Hâtime) (Darı Asıme, Riyâd 1410).

(9) *Lisânu'l-Mîzân* (3/75, el-Me'ârifu'n-Nizâmiyye baskısı): Üç Mu'cem'in *(el-Kebîr, el-Evsat ve es-Sağîr)* sahibi İmam Süleyman b. Ahmed et-Taberânî'nin biyografisi.

hiç bir insanlık tecrübesi ve farklı medeniyetler devresinde eşi, benzeri bulunmayan bir uygulamadır. O halde okuyucuya düşen, –eğer ehilse– bu ve diğer kitapların rivâyetlerini, kabul ve red açısından nakledenlerin ve merviyyat ve haberlerin durumunu incelemeğe izin veren ve adına *mustalahu'l-hadîs* denen tenkitçi muhaddislerin koyduğu kurallar ışığında tahkik edip araştırmasıdır. Bu da iki durumda olur:

Birincisi: Cerh ve tadil imamları içinden tenkitte otorite olan alimlerin sözlerine itimad ederek, bu rivâyetleri nakleden râvilerin durumlarını inceleyip araştırmaktır.(10) Eğer salih ve güvenilir birisi ise rivâyetleri kabul edilir, böyle olmayıp aynı zamanda zayıf ise bunun da rivâyetleri reddedilir, saygın olmasına bakılmaz.

İkincisi: Münker olanları Mahfuz olandan ve Nasihi Mensuhtan ayırdederek bu rivâyetlerin bulunduğu metinlere bakmak ve bunların Allah'ın Kitabına, Sahih Sünnete ve bunlardan çıkarılan genel kurallara uygunluğunu inceleyip eleştiriye tabi tutmaktır.

Bu durum, okuyucunun son derece dakik ve şerefli olan bu ilme aşina olup vakıf olarak inceleme ve araştırmaya ehil olması durumunda böyledir. Aksi takdirde, Allah'tan korkmalı ve işi, güvenilir, adalet sahibi ve ehliyetli ihtisas sahibi kimselere havale etmelidir.

---

(10) İmam Ahmed, İbn Ma'în, Buhârî, Müslim, Şu'be, İbnü'l-Mübârek, Râzî, İbn Hacer, Zehebî ve bu mübarek ilmin diğer rical ve otoriteleri gibi. Bu imamların sözleri rical kitapları diye bilinen bu alana ait eserlerde mevcuttur. Râzî'nin *Kitâbu'l-Cerh ve't-Ta'dîl*, Mizzî'nin *Tehzîbu'l-Kemâl*, İbn Hacer'in onun muhtasarı olan *Tehzîbu't-Tehzîb*'i ve onun da muhtasarı olan *Takrîbu't-Tehzîb*'i, yine İmam Zehebî'ye ait birçok kitap bulunmaktadır; bunlardan en önemlisi *Mîzânu'l-İ'tidâl*'dir. Bunların dışında gerek zayıf ve gerek güvenilir râvilerle alakalı daha birçok kitap bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ SEBEP

Bir kısım yazarların, hadisi şeriflerin rivâyeti hakkında gösterilmiş olan sıkılık ile karşılaştırıldığında özellikle de İslam tarihinin ilk dönemleriyle alakalı hususlarda tarihle ilgili rivâyetlerde tesahül gösterilebileceğine dair çıkardıkları homurdanmalar, Allah'a yemin ederim ki, aydınlarımızın içine düştüğü en büyük hatalardan birisidir. Zira bu, isnad nakline önem vermeyen batılı tarih metodunun tesiri altında kalmanın başka bir şeklidir. Buna en büyük örnek; kendileriyle İncil arasında ki isnadın (rivâyet zincirinin) kopuk olmasıdır. Onların Mukaddes Kitaplarının hali buysa diğerlerinin durumu nasıldır, acaba!

Ehl-i Beyt ve Sahâbe tarihi dinimizin bir parçasıdır, dolayısıyla onu başka bir tarihle aynı seviyede görmemiz ve onu alıp rivâyet ederken gevşeklik göstermemiz söz konusu olamaz. Bu tarihe ve onun güvenilirliğine karşı gösterilecek her hangi bir adaletsizlik ve gevşekliğin neticesi ve etkisi dönüp dolaşıp kesinlikle dine ve tağyir, tebdil bakımından hadislerin sahih olup olmaması meselesine gelip dayanacaktır.

Bizim, İslam râvisi büyük sahabi Ebû Hureyre[11] *radiyallâhu*

(11) Ebû Hureyre b. 'Âmir b. Abdi Zi'ş-Şerî. Ezd kabilesinin Devs koluna mensup büyük bir sahâbîdir. İsmi hakkında ihtilaf edilmiştir. Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'den rivâyetleri bulunmaktadır. Ezber hususunda eşsizdi. Allah Rasûlü *sallallâhu aleyhi ve sellem*, ona ve annesine dua etmişti. Hicri 57. senede vefat etti. Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'den en çok rivâyette bulunan kimsedir. Hatta İbn Hazm'ın Cevâmi'u's-Sîre' de naklettiğine göre rivâyetleri, hadis kitaplarında 5374 adede ulaşmaktadır. Biyografisi için Hafız İbn Hacer'in el-İsâbe fî Temyîzis-Sahâbe'sine bakılabilir. Heva ehli tarafından, Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'den çok rivâyette bulunmasına şaşırılarak eleştiri okları bu büyük sahâbîye (Ebû Hureyre) çevrilmiştir. Mahmûd Ebû Reyye, bu yüce sahabiye dil uzatmak adına Ebû Hureyre Şeyhu'l-Madîre adlı bir kitab kaleme almıştır. Abdülhüseyn Şerefuddîn el-'Âmilî de Ebû Hureyre adında bir kitap yazmış ve Ebû Hureyre *radiyallâhu anh*'ın rivâyetlerini kat kat aşacak derecede başka râviler bulunmasına rağmen, bu büyük sahabinin rivâyetlerinin çok olmasına şaşırmıştır. Mesela, Abdülhüseyin Şerefuddîn el-'Âmilî el-Mürâca'ât adlı kitabında (Mektebetü'l-Elfeyn, s.

anh'e kalbinde kin ve düşmanlık besleyen birtakım kimselere ta'n etmemiz bunun en açık örneğidir.

Bazı araştırmacılar, eski-yeni tarihi hadise ve vakıalar ile ilgili bir kısım tartışmalara dalarak kabul ile red arasında dolaşıp duruyorlar. Bunların her biri, bu hadiselerin bir kısmının önemsiz olmasına ve üzerine her hangi bir amel terettüp etmemesine rağmen savundukları görüşün delil ve hüccetini de ortaya koyuyorlar. Durum böyle olunca, şeriatın taşıyıcısı ve ona karşı duranlar karşısında engelleyici bir kale gibi duran Ehl-i Beyt ve Sahâbe tarihi hakkında ne dersin?!

Tabiki bu durum, tarihimizin ilk dönem haberlerinin hepsinin kabul ve red açısından hadisler gibi eğerlendirilmesi gerektiğini kastetmiyor. Bilakis haberlerle rivâyetler arasını ayırmak gerekmektedir.

Şayet Ehl-i Beyt ve Sahâbe ile ilgili bu haber ve eserler; onların zühd, şecaat, cömertlik, fedakarlık, ahlak güzelliği, ki-

308) şöyle der: "(Alî aleyhi's-selâm) Ebân b. Osmân'a dedi ki: Ebân b. Tağleb benden otuz bin hadis rivâyet etti. Sen de ondan rivâyette bulun." Bu ibare Ricâlü'n-Necâşî'de (1/78-79, I. Baskı, Dâru'l-Advâ', thk. Muhammed Cevâd en-Nâînî) geçmektedir. Câbir el-Cu'fî de böyledir: -Müraca'ât yazarının yücelttiği râvilerden birisidir- Onun da rivâyetleri ikiyüz on bin sayısına, yani bir milyonun dörtte birine ulaşmaktadır! Aslen hakkında şaşırıp dehşete düşülmesi gereken kişi büyük sahabi Ebû Hureyre *radiyallâhu anh* değil de, rivâyeti bu kadar bir dereceye gelmiş kişidir. Dr. Muhammed el-A'zamî *Ebû Hureyre fî Dav'i Merviyyâtihi* (s. 76) adlı eserinde Ebû Hureyre hadislerinin, tekrar edilmiş senedleri çıkarıldıktan sonra yanlızca bin üçyüz otuz altı (1336) hadis kaldığını zikretmiştir. Bu büyük sahâbînin diğer sahâbîlerden ayrı olarak(münferid) rivâyet ettiği hadis sayısının gerçekten çok az olduğu ve bu geri kalan rivâyetlerde de Sahâbelerin –Allah hepsinden razı olsun– ona mutabaatta bulundukları ilim ve marifet ehli nazarında bilinen bir gerçektir. Ebû Reyye'nin şüphe ve tereddütlerine karşı Allâme el-Muallimî *el-Envarul Kaşife*, Dr. Muhammed Ebû Şehbe, *Difaun anis-Sünne* ve Abdülmün'im el-'İzzî *Difâ'un an Ebî Hureyre* adlı kitaplarını, Abdülhüseyn Şerefüddîn el-'Âmilî'nin şüphelerine karşı da fazilet sahibi şeyh Abdullah Nâsır, *el-Burhân fi Tebrieti Ebî Hureyre mine'l-Buhtan* adlı reddiyesini yazmıştır.

barlık ve nezaket sahibi olmalarını anlatıyorsa, şeriatın genel kaidelerinin dışına çıkmadıkça ve selim fıtratın da kabul etmediği şeylerden de değilse bunları zikretmeye ve rivâyet edip yazmağa bir engel yoktur. Çünkü bu haberler şer'i bir aslı yaralayıp ihlal etmiyor ve bu rivâyetlerde de Ehl-i Beyt ve Sahâbenin- Allah hepsinden razı olsun- makamına bir zarar da getirmiyor.

Fakat bu haberler; fitneleri, bir kısım nihai olan kesin sonuçları, Ehl-i Beyt ve Ashâbı kötüleyen bir kısım rivâyetleri içeriyor, şeriatın genel esaslarına aykırılık bulunuyor veya selim fıtratın kabul etmediği ve hiç bir faydası olmadığı için çıkarıp attığı bazı şaibeler karıştırılıyorsa, bu durumda ki haberlerin isnadlarının çok dikkatli bir şekilde ve inceden inceye araştırılması ve adilce bir muhakemeye tabi tutulması gerekir.

İşte İslam tarihini okuma, arz ve nakletme hususunda içine nüfuz eden taksirle ilgili temel üç sebep budur.

İKİNCİ BÖLÜM

EHL-İ BEYT VE SAHÂBE RADİYALLÂHU ANHUM TARİHİ ETRAFINDA DÖNEN ŞÜPHELERİN REDDİ HUSUSUNDA KURALLAR

Ehl-i Beyt ve Sahâbe tarihine yöneltilen şüphe ve ithamları dört kısımda özetleyebiliriz:

BİRİNCİ KISIM: Senedi Batıl, Metni Münker Bir Takım Zayıf Rivâyet Ve Râviler:

Bunlar okunması sakıncalı olan bir kısım kitaplarda çok miktarda mevcuddur. Çünkü bu kitaplarda Ehl-i Beyt ve Sahâbeye –Allah hepsinden razı olsun–, onların yüce makamlarıyla uygunluk arzetmeyen bir takım rivâyetler nispet edilmiştir. Bu kitaplarla ilgili, önemlilerini anlatan özel bir kısım gelecektir.(12)

Bu kitaplar, Ehl-i Beyt ve Sahâbe hakkında zayıf, batıl ve uydurma bir çok haber ve asar ihtiva etmektedir. Bu tür şüpheler hakkındaki kural: ' onları reddederek duvara çarpmaktır.' Çünkü bir müslümanın, inancı ve dini hususunda bu yalanlara

(12) Bkz. Beşinci Bölüm.

itimad etmesi düşünülemez ve doğru da değildir. Çünkü Ehl-i Beyt ve Sahâbe *radiyallâhu anh*um müslümanın inancından bir parçadır. Nasıl olur da bir müslüman, kendisi için Allah'ın Kitabı ve Rasûlünün sahih ve sabit olup hiç bir şüpheye mahal bırakmayacak derecede açık olan nasları bırakıp da aslı olmayan yalan ve uydurma bir takım rivâyetleri dininin temel meselelerinde bir asli dayanak haline getirebilir?!

İşte Kur'ân-ı Kerîm; ehl-i beyti temizlemiş, Sahâbeyi tezkiye etmiş ve onları birden fazla ayet-i celilede övmüştür. Allah Azze ve Celle şöyle buyurur: *"... Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden, sadece günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor." (Ahzab, 33)* İşte bu ayet, Nebevi Ehl-i Beytin üstünlüklerinin menbaıdır. Çünkü Allah onları bununla şereflendirerek temizlemiş ve onlardan çirkin işleri ve ahlaki düşüklüğü gidermiştir.

Sahâbeyi de bir çok ayeti kerimede şöyle niteleyerek medhetmiş ve övmüştür: *"... Onları rükuya varırken ve secde ederken görürsün. Allah'tan lütuf ve rıza isterler." (Feth, 29)* Allah-u Teâlâ bu kapsamlı ayetlerde, Sahâbenin durumunu, rüku, secde, namaz ve huşu ehli olarak beyan buyurmuş, sonra da kalplerinde ihlas ve sıdkın bulunduğunu ' yebteğune' (isterler) kelimesiyle açıklığa kavuşturmuştur. Bu, ancak gayb ve şehadeti bilen Allah Azze ve Celle'nin muttali olabileceği bir kalbi ameldir. İşte Allah'ın rızasını ve lütfunu elde edebilmek için gösterilen ihlas ve sıdkın anlamı budur.

Allah-u Teâlâ Sahâbenin birbirlerine karşı davranışlarını, Rasûlullah'a *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle hitap ederek beyan etmiştir: *"... O, seni yardımıyla ve müminlerle destekleyendir. Ve (Allah), onların kalplerini birleştirmiştir." (Enfal, 62-63)*

Dolayısıyla Ehl-i Beyt ve Sahâbenin kalpleri aynı kelime üzerindedir, o da; tevhid, islam ve muhabbettir. Bu ayetler ve diğerleri kendisine rücu edilmesi gereken asıllar olup, ehl-i beyt

ve Sahâbe hakkında yazılıp nakledilen bir takım batıl haber ve hadisler de terkedilmelidir.

Şöyle söyleyen ne güzel anlatmış:

Sahâbe ve Ehl-i Beyti sevmek
Rabbimin bana hayat verirken yerleştirdiği bir kanundur

Bu iki topluluğu birbirine bağlamıştır Şeriat-ı Ahmediyye
Babam ve anam feda olsun bu iki topluluğa

Onlar hidayet yolu üzerinde yürüyerek
Allah'ın dinine dayandılar

Nebi'nin Al-i ve Ashâbı ancak ve ancak
İki bedeni olan bir ruh mesabesindedir.(13)

Şunu iyice bilmeliyiz ki; Ehl-i Beyt ve Sahâbenin –Allah'ın rızası üzerlerine olsun– fazilet ve üstünlüklerini anlatan yalan ve uydurma her hangi bir hadise ihtiyacı yoktur. Onların fazilet ve üstünlüklerini inatçı ve inkarcılardan başkası reddetmez.

İKİNCİ KISIM: Ehl-i Beyt ve Sahâbenin fazilet ve iyilikleri hakkında ki hadis ve haberler ve yalancı ve düzenbaz ellerin bu rivâyetleri ters yüz edip değiştirerek onlar hakkında leke, kusur ve kötülüğe dönüştürmeleri:

İşin tuhafı, bu şüphe sahibi kimseler uydurdukları ve iddia ettikleri bu batıllarının, onları havada bırakacak sahih rivâyet ve haberlere aykırı olmasına aldırış etmemeleridir. Ardından bu batıllarının üzerine atlayıp onlarla meşgul oluyorlar. İşte taraftarı olup da etrafında sinek vızıltısı gibi sesler çıkararak döne durdukları şüphe ve haberlerle ilgili bazı misaller:

(13) Bkz. *Nûniyyetü'l-Kahtânî.*

a) Ebû Bekir es-Sıddîk *radiyallâhu anh*'ın Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in vefatından sonra ehli riddeye karşı savaşması meselesidir. Ebû Bekir *radiyallâhu anh* bunu Allah Rasûlü'nün "Dininden dönen kimse mürteddir" sözünden dolayı O'nun emrine itaat ederek İslam ve Müslümanları bu tehlikeden korumak amacıyla böyle bir işe girişmiştir. Bir takım kimselerse bu fazilet ve erdemli işi Sıddık *radiyallâhu anh*ın kötülüklerinden saymışlardır- ki; biz bundan Allah'a sığınırız-. Bu tam anlamıyla Allah Rasûlü *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in halifesinin mübarek bir uygulaması etrafında şüphe oluşturmaktır. Sonra da -tam bir yalan olarak- bunun; müslümanları ya da kendisine bey'at etmek istemeyenleri öldürdü, şeklinde bir iddiya dönüştürdüler.

Bu kimseler büyük sahabilerin bu mubarek uygulamaya destek olmalarını, bilakis ümmetin onun güzel bir uygulama olduğu üzerinde ittifak etmelerini unutmuş gibi görünmeye çalışıyorlar. Aynı şekilde Ehl-i Beyt İmamı Ali b. Ebi Tâlib *radiyallâhu anh*'ın Ebû Bekir es-Sıddîk *radiyallâhu anh*'a ehli riddeye karşı savaşması hususunda destek verdiğini de unutmuş görünmektedirler. Halbuki Ebû Bekir es-Sıddîk *radiyallâhu anh* Ali *radiyallâhu anh* ile, Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in vefatından sonra irtidad eden (dinden dönen) ve zekatı vermeyenlere karşı savaşma konusunda istişarede bulunarak şöyle demiştir: "Ey Eba'l-Hasen ne dersin?" O da: "Şüphe yok ki Allah Rasûlü *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in onlardan aldığı şeyi almaz da terkedersen O'nun sünnetine aykırı hareket etmiş olursun." Bunun üzerine Ebû Bekir *radiyallâhu anh* de dedi ki: "Sen de böyle söyledikten sonra, develerinin ayaklarını bağlayarak bana engel olmağa çalışsalar da andolsun ki onlarla savaşacağım."(14)

(14) Muhibbu't-Taberî, *er-Riyâdu'n-Nadira* (s. 670); Dr. Ali es-Sallâbî, *Esma'l-Metalib fî Sîreti Emîri'l-Mü'minîn Ali b Ebî Tâlib* (s. 144).

Ömer *radiyallâhu anh*'ın Ebû Bekir es-Sıddîk *radiyallâhu anh*'a karşı olan samimiyetine en parlak delillerden olarak İslam ve müslümanlar için nasihatte bulunması, hilafetin devam edip müslümanların bir arada bulunmasına gösterdiği hırs ve Ebû Bekir es-Sıddîk'ın *radiyallâhu anh* kılıcını kuşanarak kendi başına Zü'l-Kassa'ya doğru yola çıkıp mürtedlerle muharebeye giderken onun takındığı tavır burada anılmalıdır.

İbn Ömer *radiyallâhu anh*umâ'dan rivâyete göre demiştir ki: "Ebû Bekir *radiyallâhu anh* Zü'l-Kassa'ya gitmek üzere bineğine binince Ali b. Ebi Tâlib *radiyallâhu anh* şöyle demeye başladı: "Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in Uhud günü söylediğini sana söylüyorum: Kılıcını topla (kınına koy), kendini feda ederek bize acı yaşatma ve dön Medine'ye. Allah'a yemin ederim ki, senin yokluğun sebebiyle acıya garkolursak eğer, kesinlikle İslamın bir düzeni kalmaz."(15) Bunun üzerine Ebû Bekir *radiyallâhu anh*, emin ve ihlas sahibi Ali *radiyallâhu anh*'ın nasihatine kulak vererek geri döndü.

Bütün bunlardan sonra hala zulüm ve adaletsizlik gibi kelimeleri kullanmağa devam ederek şöyle diyorlar: "Onlar, Ebû Bekir'in hilafetini reddeden kabileleri zalimce ve düşmanca bir şekilde mürtedler olarak adlandırıyorlardı."(16)

Kimler bu adlandırmayı yapıyor? Bize onları tanıtın, dendiğinde niçin adlarını söyleyemiyorsunuz? Hangi burhan ve delile itimad ediyorsunuz? İşte bu kimselerin ellerinde, hükümleri genelleştirmede ve ilmi bir araştırmayla hiç bir bağı bulunmayan bu hastalıklı yolla tarihi muhakeme hususunda yalan, zulüm ve adaletsizlikten başka bir şey bulunmamaktadır.

b) Bir diğer misal de Emîrü'l-Mü'minîn Ali *radiyallâhu anh*'ın Hâriciler ile savaşmasıdır ki; O, bunu

(15) İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye* (6/314-315).
(16) Nebîl el-Kerhî, *Kâmilü'n-Neccâr ve Cerîmetü'l-İrtidâd* (s. 48).

Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in onlar hakkında verdiği haberi yerine getirmek ve onlarla savaşma hususundaki emrine itaat etmek için bunu yapmıştır. Fakat onlar, Ali *radiyallâhu anh*'a ait bu yüce erdemleri, hüküm ve idaredeki tecrübe ve ileri görüşlülüğü de çirkin bir hale dönüştürdüler. İmam Ali'nin *radiyallâhu anh* İbn Abbas *radiyallâhu anh*umâ'yı Hâricelere göndermesi anlattıklarımıza açık delillerdendir.(17)

c) Diğer bir misal de İmam Hasan *radiyallâhu anh*'ın, halifeliği Muâviye *radiyallâhu anh*'a bırakarak çekilmesidir. O da bunu, Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in kendisiyle ilgili olarak haber verdiği ıslah ediciliğini yerine getirmek, Müslümanların kanını korumak ve dağılmalarının önüne geçmek için yapmıştır. Fakat bu yiğitlik ve erdemler de kötülüğe dönüştürülmüştür. Hatta cennet gençlerinin efendisi hakkında daha da ileri giderek, onu kınayarak ve alay ederek –böyle bir mahrumiyetten Allah'a sığınırız– kendisini "mü'minleri zillete düşüren"(18) şeklinde bir lakapla yaralamışlardır. Bu bir kısım ahlaksız kimse, Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in Hasan *radiyallâhu anh*'ın bu uygulaması hakkındaki: "Şüphe yok ki bu oğlum seyyiddir, umulur ki Allah, onun sayesinde müslümanlardan iki büyük gurubun arasını ıslah eder."(19) sözünü bilmiyor gibi davranıyor. Halbuki bu mesele O *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in haber verdiği gibi gerçekleşmiştir.

Üçüncü halife sabır timsali şehid Osman *radiyallâhu anh*'ın Kur'ân-ı Kerîm'i toplaması da böyledir. Günümüze kadar ki bütün ümmet muvaffak olmuş mubarek bu işi büyük bir erdem, İslam ve Müslümanlara yapılmış eşsiz bir iyilik olarak kabul etmesine rağmen, bu büyük meziyyet de malesef iftira ve kara-

(17) *Târîhu İbn Haldûn* (2/176).
(18) Zehebî, *Siyerü A'lâmi'n-Nübelâ'* (3/147, 272) Bu metin için ayrıca bkz. İbn Şu'be el-Harrânî, *Tuhafu'l-'Ukûl an Âli'r-Rasûl* (s. 308).
(19) Buhârî (No: 2704).

lamaya dönüştürülmüştür. Bu büyük işin kıymetini önce Allah sonra da bütün kainat bilmektedir.

Bunun için Ali b. Ebi Tâlib *radiyallâhu anh* Osman *radiyallâhu anh*'ı kınayanlara engel olarak şöyle demiştir: "Ey insanlar! Osman hakkında aşırılığa düşmeyin, onun hakkında ancak hayır söyleyin. O, -Mushaf hakkında- yaptığını ancak hepimiz için -yani Sahâbe için- yaptı: Vallahi sorumluluk bende olsaydı onun yaptığını yapardım."(20)

Ehl-i Beyt ve Sahâbe hakkında hakikatlerin çarpıtılması ve karalamalarla ilgili uzun uzadıya anlatılacak daha birçok mesele bulunmaktadır. Biz biraz bilgi vermek için bir kaç örnek verdik. Okurdan ricamız, tarihi, bu yoldan ve bir kısım kimseler tarafından oluşturulmuş yöntemlerden almaktan sakınmalarıdır. Allah onları hakka hidayet etsin.

ÜÇÜNCÜ KISIM: Kıssanın aslı ve hadis sahih olduğu halde (bazı kimselerin) bunlara bir çok şey eklemesi:

Öyle ki bir sahifeyi aşmayacak bir kaç kelime, içinde birçok batıl ve yalanın bulunduğu bir kitap haline gelebiliyor. Örnek olarak:

a) Sakife hadisesi: Bu aslında bir sahifeyi aşmayan bir hadistir. Fakat birileri buna, sahih rivâyetlere aykırı düşecek şekilde uydurma bir takım metinler koyduktan sonra bir kısım önyargılı ve kasıtlı kimseler hemen bu rivâyetlere atlayarak Sahâbeye ta'n ve iftira kastıyla; Cevheri'nin *es-Sakife*(21) *adlı kitabında*

(20) İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî* (9/18). İbn Hacer bu rivâyetin isnâdının sahih olduğ - nu söylemiştir. Dr. Ali es-Sallâbî, *Esma'l-Metalib fî Sîreti Emîri'l-Mü'minîn Ali b Ebî Tâlib* (s. 190).

(21) İleriki sayfalarda bu kitap hakkında bilgi verilecektir

ve daha başkalarının sakife ile ilgili bir çok yalan sokarak o konuda kitap telifinde bulunmuşlardır.

b) Reziyyetü'l-Hamîs[22] ve benzeri bir çok hadis de böyledir: Tarih okuyucusunun bundan sakınması ve kıssanın aslıyla ona ziyade edilen batılların arasını ayırdetmesi gerekmektedir. Çoğu zaman kıssanın aslının sahih senetlerle güvenilir kaynaklarda mevcud olduğunu, fazlalıkların ise batıl, belki de asılsız isnadlarla güvenilir olmayan kaynaklardan alınmış olduğunu görebilirsin.

Şüphesiz bu münker zaid rivâyetler, hakikatlerin zayi olup bir çok insanın zihnini bulandırmasında bir kısmını tarihi saptıracak şekilde yazmağa ve bu yalan sebebiyle İslam Ümmeti içerisinde dolaylı olarak zalimce hükümlerin meydana çıkmasında çok önemli rol oynamıştır ve de hala devam etmektedir.

DÖRDÜNCÜ KISIM: Haber veya hadisin sahih olup fazlalık veya eksiklik içermemesi ve her zaman ve yerde diğer insanlar gibi olup masum olmadığından dolayı haberde Sahâbeden kaynaklanan hata bulunmasıdır.

Bu konuda şöyle deriz:

Hiç kötülük yapmamış olan kimdir? Hayatı boyunca sadece güzellikler içinde olan kimdir? Sahâbe hakkında doğru olan inanç; onların isabet eden ve hata yapan, diğer insanlar gibi unutan ve gaflete düşen birer beşer olduklarıdır. Biz onların günahtan masum olduklarını iddia etmiyoruz.[23] O zaman zorunlu

(22) Reziyyetü'l-Hamîs hadisinin anlaşılması, şerhi, rivâyet tarîklerinin bir ar - ya getirilmesi ve etrafında oluşturulan şüphelere reddiye ile ilgili olarak *el-'Ikdu'n-Nefîs bi Dirâseti Hadîsi'l-Hamîs* kitabına bakılabilir.

(23) Bu durum sahâbenin adaleti sözüyle çelişmez, dolayısıyla adalet ile ismet(masumiyet)i ayırmak gerekmektedir. Adalet ile sahâbenin günah ve hataya düşmemesi kastedilmemektedir ki, bu, kesinlikle hiç bir alimin söylemediği

olan, onları güzel bir şekilde anmak ve kötülüklerini görmemektir. Allah'a yemin ederim ki! İşledikleri hataları; iyiliklerini, salih amellerini, Allah yolunda cihad için gösterdikleri gayreti ve din için yaptıkları yardımları yanında kocaman bir kum tepesi içinde bir kum tanesi veya seller içindeki bir su damlası gibidir.

Dolayısıyla cerh ve tadil ölçüsü içinde rivâyet sahih olup zahiri de hata ve yanlış olduğunu gösteriyorsa o zaman müslüman, o rivâyet için en güzel çıkış yolunu ve çaresini arar. Ebû Zeyd el-Kayravânî der ki: "(Sahâbenin) aralarında olan şeylerden uzak durmalıdır. Çünkü onlar; haklarında en güzel bir şekilde çıkış yolu aranması ve hüsnü zan gösterilmesine insanlar içinde en layık olanlardır."(24)

İbn Dakîk el-'Îd der ki: "Onlar (Sahâbeler) hakkında meydana gelen olaylar ve ihtilaflarla ilgili nakillerden bir kısmında batıl ve yalanlar bulunmaktadır. Bunlara iltifat edilmez. Onlar hakkında gelen sahih haberleri ise güzel bir şekilde te'vil ederiz, çünkü onlar ilk önce Allah tarafından övülmüşlerdir. Sözlerine sonradan eklenmiş nakillere gelince onların da te'vile ihtimali vardır. Şüphe ve vehim içeren nakillere gelince, bunlar açık bir şekilde ortada duran hakikatleri iptal edemezler."(25)

Âmidî de şöyle der: "Vacib ve zorunlu olan Allah Rasûlünün ashâbı hakkında hüsnü zan beslemek, aralarında meydana gelen hadiseler hakkında uzak durmak ve yapıp söyledikleri şeyleri hayr, hüsn-ü niyet ve itikad selametine ve duyula duyula istikrar

---

bir şeydir, o halde adalet başka, ismet başka şeydir. Adalet, tezkiye araştırmasına girmeksizin Sahâbe rivâyetlerini kabulü gerektirir, adalet sebeplerini araştıma külfetine girmeğe gerek yoktur, çünkü Kur'ân-ı Kerîm ve Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem* onları tezkiye etmiştir. Bkz. el-Vüheybî, *İ'tikâdu Ehli's-Sünne fi s-Sahâbe* (s. 93); Dr. Muhammed Ebu'l-Hayl, *el-Menhecü fi't-Te'âmül Ma'a Rivâyâti Mâ Şecere Beyne's-Sahâbe* (s. 49).

(24) *Mukaddimetü Risâleti Ebî Zeyd el-Kayravânî* (s. 23) (Salih el-Ubbî el-Ezherî'nin şerhiyle birlikte).

(25) Abdülazîz el-'Acelât, *Ashâbu Rasûlillah ve Mezâhibu'n-Nâs fihim* (s. 360).

bulduğundan ve açıklanmasına ihtiyaç duyurmayacak şekilde bununla ilgili olarak onların medh ve sena edilmeleri hakkında Kitap, Sünnet'ten mütevatir, ahad haber ve âsâr ile beraber ümmetin de ittifakının bulunmasından dolayı ictihada hamletmek gerekir. Fakat onlar hakkında şeriat hükümlerinin dışına çıkartacak şekilde çirkin bir takım işlerle alakalı nakledilen haberlerin ise kesinlikle aslı yoktur ve bunlar heva ehlinin ve düşmanca tavır takınanların uydurdukları yalanlardır…", devamla şöyle der: "Nakli sabit olup kınamaya da bir yol yoksa ve bu durumda da bir şekilde ihtimal ve te'vile de imkanı varsa o halde vacip ve zorunlu olan en güzel ihtimale hamledilip en üstün konuma getirilmesi, aksi durumda bundan el çekilmesi ve anlaşılamayan ve ulaşılamayan bir te'vilinin olduğuna inanılmasıdır. Zira dini bütün ve fazilet sahibi kimselere en layık ve onları hata ve yanlışa düşmekten koruyan en selametli yol budur. Çünkü, insanın konuşmasını gerektirmeyen şeyler hakkında susması onun için kendisini ilgilendirmeyen şeylere dalmasından daha çok beklenilir. Özellikle de saçma sapan konuşarak delilsiz ve zanna dayanarak hataya düşme ihtimali varsa böyledir."(26)

Esef veren şeylerden birisi de şudur; bu önyargılı kimseler, bu hataları o kadar büyütmektedirler ki her açıdan tek amaç olarak görüp bütün meşguliyetleri bu araştırma ve incelemeye yönelmiş olmaktadır. Sanki bu; onu kabul eden mümin inkar edense kafir ya da münafık olur gibi hak ile batılı birbirindenden ayırıcı bir hüküm haline getiriliyor!! La havle vela kuvvete illa billah!!

Sahâbe arasında meydana gelen olaylar hakkında güvenilir bir takım hassas bilgilerin gizli kalmış olması durumunda bize düşen, onlara, Allah-u Teâlâ'nın, Kur'ân-ı Kerîm'de kendilerini tezkiye ettiği kimselere yapılan davranışı sergilememizdir. Asıl olan temel ilke budur. Şayet araştırmacı ya da okuyucu herhangi

(26) *Gâyetü'l-Merâm* (1/390).

bir rivâyete ait sahih bir sened bulmaktan aciz olursa, önünde tabi olması gereken genel ilke bulunmaktadır. O da, Allah Azze ve Celle'nin Allah Rasûlü *sallallâhu aleyhi ve sellem*'e arkadaşlık yapmış ve dinin ikamesi için kendisiyle beraber cihad etmiş olan bu topluluğu övmüş olmasıdır. Allah-u Teâlâ'nın, gelecekte bu övgüye layık olmayacaklarını bildiği bir topluluğu övmesi mümkün değildir. O, Alim ve Habir olduğu halde bu nasıl mümkün olabilir?! Buna rağmen biz, onların bir beşer olduğunu ve onların da hata, yanılma ve eksiklerinin bulunabileceğini biliyoruz, çünkü onlar da bizim gibi beşerdirler.

Ancak onları kötülükle itham etmek, onlara karşı önyargılı davranmak, münafıklık yaftasında ve riyaset sevdalısı olma gibi iftiralarda bulunmak ve daha başka iddialar ortaya atmak, Allah'a karşı büyüklenmek ve sıfatlarından her hangi birisi hakkında O'nunla münazaaya girişmektir. Zira bu ithamları kesin bir dille ifade etmek Alim ve Habir olan Allah-u Teâlâ'nın kendisine ait kılmış olduğu gaybı bilmeğe bağlıdır, halbuki O, hiç kimseyi gaybına muttali kılmaz. O halde bize düşen, bir kısım müsteşriklerin[27] piyasaya sürdüğü bu türlü rivâyetlerin ve heva sahiplerinin Sahâbe arasında meydana gelen ihtilafı– bazen çok zayıf rivâyetlere dayanarak bazen de kötü niyetle hareket ederek –onların arasından bir kısmını iktidar tutkunu ve koltuk sevdalısı olmaktan uzak durmayan birbiriyle kavga eden çirkin bir hale dönüştürmelerinin ardına takılarak kayıp gitmekten uzak durarak sakınmaktır.

(27) Tarih ve inanç bakımından Müslümanların mirasına oklarını doğrultan müste - riklerden bir kısmı şunlardır: A. J. Arberry, David Margoliouth, J. Wensınck, Zwemer, D. B. Macdoland ve daha bunlar gibileri vardır. Birçok alim ve yazar bu kimselerin uygulamak istedikleri projeleri su üstüne çıkararak ifşa etmişlerdir. Üstâd Yûsuf *el-'Azm Târîhunâ Beyne Tezvîri'l-A'dâ' ve Gafleti'l-Ebnâ* (Dâru'l-Kalem) adlı faydalı kitabında, Mustafa Sıbâ'î de *el-İstişrâk vel Müsteşrikûn* (Dâru'l-Beyân) adlı kıymetli kitabında ve Dr. Hâmid el-Halîfe *el-Mevkıf mine't-Târîhi'l-İslamî* (Dâru'l-Kalem) adlı kitabında bu konulara değinmişlerdir.

Dini hakkında gayret ehli olan her kesin haberleri didik didik ederek araştırmaya tabi tutması gerekir. Vallahi! İsnadları sahih olup tenakuz ve çelişkiden uzak az tarih bilgisi bize yeter. Bu, tarihimizin bir çok yalan ve iftiralarla dolu olarak devam etmesinden daha iyidir. Böylece iman edenlerin saflarında fitne yaymak isteyenlerin yağmacılığından, nübüvvet nuruna ve yeryüzünün sema ile iletişim kurmasına şahitlik etmiş ve bütün sahip oldukları şeylerle bu dinin yücelmesi ve her tarafta yayılması için cihad etmiş bu eşsiz topluluğun konumundan menfaat elde etmelerinden uzak kalınmış olacaktır.

Dolayısıyla bizim, bu mirastan ancak takdis serabından, abartma ruhundan ve değeri noktasında aşırılık ve eksiklikten uzak duracak şekilde söz ve fiilin, sahibine nisbeti sahih olan rivâyetleri kabul etmemiz gerekir. Az da olsa açık bir şekilde ortada olan hakikatlerin başımız üstünde yeri vardır. Yalan, hurafe, masal, iftira ve leke barındıran afetler de,[28] kaynaklarının sayısı ne olursa olsun bizden uzak olsun; çünkü bunlar, tavizsiz, kati araştırma ölçülerinin önünde ve hakkın ezici balyozu karşısında güç bulamazlar.[29]

Şu da hayreti mucip bir durumdur; bu kimseler nefislerine uygun düşen konularda hemen bilimsel araştırma metodundan dem vururlar fakat, bunun dışındakilere gelince ' Abdullah b. Sebe' adlı kitabında Murteza el-Askeri'nin yaptığı gibi tozu dumana katarlar. Nitekim o, sabit olmasına rağmen gerçekleri öteleyerek İbn Sebe gerçeğini inkar etmektedir. Fakat Sahâbeden

(28) Fetihler çağının hemen ardından İslamın taşıyıcıları olan Araplara tepki olarak ırkçılık intikamı, halkçılık (Arap karşıtlığı) hortladı ve bir kısım heva ve bid'at sahipleri de bu yarışa katılarak Arapları kötülemek için kitaplar yazdılar. Bunun üzerine karşı taraftan da Farisiler ve Acemlerin kötülüklerine yönelik eserler yazılarak reddiyeler ortaya konuldu. Objektiflikten ve bilimsel araştırma ruh ve hakikatinden uzak oluşu sebebiyle bu mirasa sahip çıkmak ya da itimad etmek kesinlikle doğru değildir. Bkz. Hayrullah Talfâh, *eş-Şu'ûbiyye 'Aduvvu'l-'Arabi'l-Evvel* (Matba'atü'l-Ma'ârif, Bağdâd).

(29) Dr. Abdülazîz Duhân, *Ahdâs ve Ahâdîsü Fitneti'l-Herc*.

bir hadis geldiğinde zayıf olsun mevzu olsun farketmez, kendisini hoşnut edecek bir amacı yerine getirdiği sürece her makbul rivâyeti almaktadır. Pekala bu kimselerin dillendirdikleri dikkat nerede kaldı? Bayraklaştırdıkları şu bilimsel metodoloji nerede, niçin İslamın ilk dönemindeki diğer önemli hadise ve tarihi haberlere de uygulanmıyor?!

et-Tabâtabâî, Allah-u Teâlâ'nın *"Hakkında bilgin bulunmayan şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi ondan sorumludur." (İsrâ, 17/36)* âyetinin yorumu hakkında şöyle dememiş miydi: "Ayet bir şey hakkında bilgi bulunmayan şeye tabi olmaktan menediyor. Bu da mutlak olarak hem itikadi hem de ameli olanı kapsamaktadır. Bu durum şu sözümüzdeki gibi meydana çıkmaktadır: Hakkında bilgin olmayan şeye inanma, hakkında bilgin olmayan şeyi konuşma, hakkında bilgin olmayan şeyi yapma, gibi; çünkü bütün bu durumlarda ittiba sözkonusudur, yine bunda insani fıtratın, hakkında karar verdiği şeyi uygulama vardır ki o da ilme tabi olmanın vacip, ondan başkasına tabi olmanın da yasaklığını gerektirir. Şu halde insan, kendisine bağışlanmış olan fıtratı aracılığıyla yaşamı süresince inancı ya da ameliyle vakıaya uygunluğu ve tam bir vasatlığı elde etmekten başka bir şey istemez. Malum olan şey o kişinin kendisi hakkında 'işte bu odur' demesinin doğru olmasıdır. Fakat zayıf, şüpheli ve vehim içerikli şeylere gelince; bunlar hakkında 'o öyledir' şeklinde sözü mutlak olarak kullanmak kesinlikle doğru değildir. Bunu iyice belle"(30)

Hasan Kâşif el-Gıtâ' da şöyle der: "Bir konu hakkında her hangi bir nassın varid olmaması durumunda hüküm, onun hususileşmesi sebebiyle değişir ve bu durumda kaide uyarınca sahih olmama prensibi devam eder."(31)

(30) *Tefsîru'l-Mîzân* (13/92).
(31) *Şerhu Mukaddimeti Keşfi'l-Gıtâ'* (Kırk Yedinci Bahis).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EHL-İ BEYT ETRAFINDA DOLAŞAN ŞÜPHELERİ REDDETME HUSUSUNDA KURALLAR

Akl-ı selim sahibi bir müslümanın Ehl-i Beyt *-Allah onlardan razı olsun-* tarihiyle ilgili önemli şu altı durumdan sakınması gerekir:

BİRİNCİ DURUM: Ehl-i Beytin yüce konumu bir kısım din düşmanlarının, müslümanlar arasına sızmasını kolaylaştırmıştır:

Bu da Ehl-i Beyt sevgisi ve onları dost edinmeyi bayraklaştırmak, faziletleriyle ilgili hadisler uydurmak şeklinde olmaktadır. Bu sanki insanların ehl-i beytin faziletlerini ve onlara olan sevgilerini kabulle karşılamaları için kesin bir neticeymiş gibi; onlar bu mevzu hadisleri tenkit ve araştırma süzgecinden geçirmeden kabul ettiler, bunun için ehl-i beyt imamlarının *radiyallâhu anhum* bu durumu açıkça zikrettiklerini görmekteyiz ki bu vaki olmuş bir hakikattir. Dolayısıyla ehl-i beyte muhabbet duyanların onlar hakkında uydurulmuş olan yalan asar ve haberlerden sakınmaları gerekir.

İşte yüce ehl-i beyt *radiyallâhu anhum* imamlarından bir imam Ca'fer-i Sâdık *rahimehullâh* şöyle söylüyor: "İnsanlar bizim hakkı-

mızda yalana can atıyorlar"[32]

İmam adeta gürleyerek diyor ki: "Biz, sadık ehl-i beytiz, yalan söyleyerek insanlar nazarında doğruluğumuza halel getirmek isteyen yalancılardan uzak kalamıyoruz.[33]

Şimdi de Ca'fer rahimehullâh'ınn yanında oturup ondan rivâyette bulunduğunu iddia edenleri vasfeden Şerîk b. Abdillah el-Kâdî'ya kulak ver: "Ebû Ömer el-Keşşî dedi ki: Yahyâ b. Abdülhamîd el-Hammânî –Ali b. Ebi Tâlib *radiyallâhu anh*'ın imametini ispat etmek için telif ettiği kitabında– dedi ki: Şerîk'e dedim ki: Bazı kimseler Ca'fer b. Muhammed'in hadisinin zayıf olduğunu iddia ediyorlar. Bunun üzerine dedi ki: Sana kıssayı anlatayım; Ca'fer b. Muhammed müslüman, vera sahibi ve salih bir adamdır, yanına girip çıkan cahil bir topluluk onun etrafında kümelenmiş ve Ca'fer b. Muhammed bize haber verdi ki ... diyerek insanların mallarını ve paralarını almak için Cafer hakkında tamamı münker, yalan ve uydurma hadisler rivâyet ediyorlar. Bütün bu münker rivâyetleri getirdiklerinde avam insanlar bunlara kulak veriyordu, böylece onlardan helak olan da vardı bunu inkar eden de."[34]

İmam Ca'fer-i Sâdık rahimehullâh yine şöyle der: "Muğîre b. Sa'îd babama uydurduğu yalana itimad ediyor ve arkadaşlarının kitaplarını alıyordu. Onun arkadaşları babamın arkadaşları gibi görünerek babamın arkadaşlarından kitapları alarak Muğîre'ye veriyorlardı. O da bu kitaplara küfür ve zındıklık ifade eden şeyler sokuşturarak babama isnad ediyor, sonra da onları kendi arkadaşlarına vererek yaymalarını emrediyordu.[35]

---

(32) el-Meclisî, *Bihâru'l-Envâr* (2/246).

(33) Muhammed Erdebîlî el-Hâirî, *Câmi'u'r-Ruvât* (2/221); Cafer es-Sübhânî, *Külliyât fî 'İlmi'r-Ricâl* (s. 26).

(34) Keşşî, *Ricâlü'l-Keşşî* (s. 208-209); el-Meclisî, *Bihâru'l-Envâr* (25/302-303).

(35) Yûsuf el-Behrânî, *el-Hedâiku'n-Nâdira* (1/50); el-Meclisî, *Bihâru'l-Envâr* (2/250).

İKİNCİ DURUM: Ehl-i Beytin fazileti hakkında uydurulmuş olan yalan hadisler tıpa tıp Sahâbenin fazileti hakkında rivâyet edilenlerin tamamen aynısıdır: Bu rivâyetler, onların faziletiyle ilgili sahih hadislerden onlarca kat daha fazladır. Onun için bu konuda gelen ve ağızdan ağıza dolaşıp da aşırılığa götüren onların faziletiyle ilgili hadisler ancak isnadlarının araştırılıp sıhhatinin kesinleştirilmesinden sonra kabul edilebilir.

ÜÇÜNCÜ DURUM: Bu faziletlerin Ehl-i Beyt hakkında sabit olması, varid olan bu faziletlerin başkalarına değil de sadece onlara aidiyetini gerektirmez:

Burada hareket noktası şu kuraldır: "Asalet ile ayrıcalık kazanmak onu başkasından olumsuzlamayı gerektirmez."(36)

Şöyle dersek: Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem* Ali *radiyallâhu anh* hakkında –ki o ehl-i beytten'dir– şöyle buyurmuştur: "Andolsun ki bu sancağı Allah-u Teâlâ'nın, eli üzere fetih nasip edeceği bir adama vereceğim ki, o, Allah ve Rasûlünü, Allah ve Rasûlü de onu sever."(37)

(36) Hâşim el-Hâşimî, *Hivâr Ma'a Fadlillah* (s. 116); Muhammed Kâzım el-Kazvînî, *el-İmâmu'l-Mehdî*, (s. 527, üçüncü baskı).

(37) Sehl b. Sa'd hadisi muttefekun aleyhtir. Buhârî (No: 2942); Müslim (No: 4/1872, 2406/34). Lafız Müslim'e aittir, ikisinde de başka sahâbî rivâyet etmiştir. Ey insaflı kardeşim bak: Bunlar Sahâbe ve *Sahîhân* sahibi iki şeyhtir ve Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'tir. İşte bunlar, Ali *radiyallâhu anh* ve Ehl-i Beyt'ten diğerlerinin faziletleriyle alakalı rivâyette bulunan kimselerdir. Bazılarının –ki el-Mürâca'ât adlı kitabın müellifi de onlardandır– Sahâbe ve *Şeyhân* Ehl-i Beyt'in fazileti hakkında gelen rivâyetleri kasıtlı olarak görmezden geliyorlar, iddiası onların zannettiği gibi değildir. Şayet Sahâbe ve Ehl-i Sünnet'in Ehl-i Beyt'in –Allah hepsinden razı olsun– faziletiyle ilgili naklettikleri rivâyetleri bir araya toplayıp saymaya kalksak ne bu kitap ve ne de bunun kat be kat fazlası onları almaya yeter, Allah belki yakın zamanda böyle bir çalışmayı nasip eder. Meberre'nin yayınları arasında çıkan karşılıklı övgü ile ilgili olarak *es-Senâu'l-Mütebâdel Beyne'l-Âl ve'l-Ashâb* adlı kitaba bakılabilir.

Bu hadisten, bu mekremenin (asalet ayrıcalığı) diğer ehl-i beyt mensuplarını mahrum bıraktığı ve Hasan ile Hüseyin'in Allah ve Rasûlünü sevmediği anlaşılabilir mi?!

Tabi ki hayır. Bilâkis o ikisi cennet ehlinin gençlerinin efendileri (seyyidleri)dir ve Allah ve Rasûlünün de onları sevdiğinde şüphe yoktur. Buradaki gaye ancak onu yalnız zikrederek şerefli kılarak kadrini yüceltmesidir. Mesela Allah-u Teâlâ Ehl-i Beyt hakkında: *"Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden, sadece günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor." (Ahzab, 33)* buyurmuş Sahâbe hakkında da: *"Allah size herhangi bir güçlük çıkarmak istemez; fakat sizi tretemiz kılmak ve size (ihsan ettiği) nimetini tamamlamak ister:"(Mâide, 6)* buyurmaktadır.

Demek ki temizlik bütün müminleri kapsamaktadır, fakat Allah-u Teâlâ faziletlerinden ötürü onları ayrıca zikretmiştir. Diğerlerini de buna göre kıyaslayabiliriz. Şüphesiz Ehl-i Beytten bir kısmında, diğerlerinde bulunmayan bir takım özellik ve ayrıcalıklar vardır. Nitekim Sahâbenin *radiyallâhu anhum* bir kısmında da diğerlerinde olmayan bir takım özellik ve ayrıcalık bulunmaktadır. Dolayısıyla her hak sahibine hakkını vermek gerekir. Bu durum meşhur Kisâ' (Aba) hadisinde de aynıdır. Ali, Fatımâ, Hasan ve Hüseyin gibi -Allah hepsinden razı olsun- Ehl-i Beyt ileri gelenlerinden bir kısmının dahil edilmesi onlar için büyük bir erdemdir. Onlar ayetin hükmüne göre Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in akrabalarından oldukları halde evinde oturmuyorlardı, dolayısıyla bu hadisten; uzak olsun yakın olsun Ehl-i Beyt kavramının sadece Ali, Fatımâ, Hasan ve Hüseyin ile - Allah onlardan razı olsun ve bizi onlarla beraber haşretsin- sınırlandırıldığı anlaşılamaz. Ve yine bu hadisten onlardan bir kısmının oraya dahil diğerlerinin hariç olduğu da anlaşılamaz. Onun için müminlerin annelerinin oradan çıkması bunların dahil olma şartından değildir, Allah'ın rahmeti her şeyi kuşatmıştır. Kimse

diğerinden dolayı sınırlandırılamaz. Mesela bir kimse; on tane kardeşi olduğunu ve: Ömer, Ali ve Halid benim kardeşlerimdir, dese, bu sözden, diğer yedi kişinin kardeşi olmadığını kastetmiş olabilir mi? Bu durum Arapça'da hatta Kur'ân-ı Kerîm'de çokça bulunur. Örnek olarak şu âyete bakalım: *"Gökleri ve yeri yarattığı günde Allah'ın yazısına göre Allah katında ayların sayısı on iki olup, bunlardan dördü haram aylardır. İşte dosdoğru din(hesap) budur." (Tevbe, 36)*. Yani, bu dosdoğru dindendir(hesaptandır), demektir. Buna göre "din-i kayyim" bir kaç aya ve onlardan dördü olan haram ayla sınırlı değildir. Kisa hadisindeki Peygamberimizin kavli de böyledir: "Bunlar, benim Ehl-i Beytimdir" yukarıda açıkladığımız üzere; yani: 'Ehl-i Beytimdendir' demektir. Şöyle de diyebiliriz: Eğer Kisâ' hadisi bu dört kişinin *radiyallâhu anh*um dışındakilerin Ehl-i Beyt olmalarını engelliyorsa o halde nasıl oluyor da Ali b. Hüseyn, Muhammed Bâkır ve Ca'fer-i Sâdık rahimehumullâh gibileri bu pak aileye dahil olabiliyor. Halbuki bunlar, kisâ' (aba) ile örtme hadisesi gerçekleştiğinde kesin olarak dünyada yoklardı.(38)

DÖRDÜNCÜ DURUM: Yanlızca nesebe güvenmek asla yeterli değildir.

Ehl-i Beytin her bir ferdine; Allah'a imanından, Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem*'e varan nesep ve karabetinden dolayı sevgi beslememiz gerektiği gibi, masiyeti oranında buğzetmemiz de gerekmektedir, nitekim onlar da ümmetin diğer fertleri gibidirler. "Kimin ameli kendisini geriye bırakırsa nesebi o kimseyi hızlandıramaz."(39)

(38) Bkz. Abdülhâdî el-Hüseynî, *Âyetü't-Tathîr* (s. 20).

(39) *Sahih-i Müslim, (No: 2699) 'Babu fadlil ictima ala tilavetil Kur'an'* hadisinin bir kısmı olup Ebu Hureyre *radiyallâhu anh* rivâyet etmiştir,

BEŞİNCİ DURUM: Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in Ehl-i Beytini Ali, Fatımâ, Hasan, Hüseyin *radiyallâhu anhum* ve Hüseyin *radiyallâhu anh*'ın oğullarından yedisiyle sınırlandırmak kesinlikle doğru değildir ve bu sınırlama gerçeğe de aykırıdır:

Burada Yüce Nebevi Ehl-i Beytten olanların bir çoğunu aldatma, bu pak nesepten ve üzerine terettüp eden; taabbudi, itibari, malla ilgili leh ve aleyhlerinde olan ve Allah-u Teâlâ'nın onlar için razı olup da kendilerine takdir ettiği ve burada sayamayacağımız daha başka haklardan mahrum bırakma vardır.

Şüphe yok ki yakınlığı (kurbiyyet) bu zikredilenlere *radiyallâhu anhum* hasretmek kaçınılmaz olarak Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in neslinin azalmasına götürecektir ki, hiç kimsenin buna tevessül etmesi düşünülemez.

Bu durumda şu soruları yöneltmek hakkımız olsa gerektir:

Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in amcaları nerede?

Hamza *radiyallâhu anh* Abdülmuttalib'in oğullarından değil midir?

Onun faziletleriyle ilgili nakiller nerede; O, Allah ve Rasûlünün aslanı, Uhud şehidi ve Bedrin süvarisi değil mi? O şehid olduğunda Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem* daha önce alışık olunmadığı derecede şiddetli bir üzüntüye garkolmuştu.

Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem*: "Kıyamet günü Allah nezdinde şehitlerin seyyidi Hamza'dır" demedi mi?(40)

Abbas *radiyallâhu anh* Huneyn günü sabit kalanlarla beraber sabit olmuş ve Mekke'nin fethine katılmış olanlardan ve Abdulmuttalib'in oğullarından değil miydi?

(40) Hakim, Müstedrek'te tahric etmiş (2/120) ve 'isnadı sahihtir' demiş, Zehebî de 'et-Telhis' de bunu reddetmiştir. Muhaddis Elbani ise tariklerinden ve şahitlerinden dolayı *'es-Silsiletu's Sahiha'(1/716,374)* da sahih kabul etmiştir.

"Abbas bendendir, ben de ondanım" diye rivâyet edilmemiş miydi?(41)

Yine Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem*: "Ey insanlar! Amcama eziyet eden bana eziyet etmiştir. Kişinin amcası, babası(nın ikizi) yerindedir." Demedi mi?(42)

Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in amca oğulları nerede?

Cafer-i Tayyar *radiyallâhu anh* yiğit ve övgüye değer birisi değil miydi?

Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in, kendisine: "Yaratılışıma ve ahlakıma benzemişsin" dediği kişi o değil miydi?(43)

O İslama ilk girenlerden değil miydi?

Habeşistan'a hicret ederek Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem* Medine'ye hicret edinceye kadar orada kalan, Hayber fethi günü oraya gelen, bundan dolayı Rasulullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*in çok sevinerek kalkıp ona sarılıp iki gözünün arasından öptüğü kimse o değil miydi?

Onun için şöyle buyurduğu da rivâyet edilir: "Hangisine daha çok sevineyim bilemiyorum, Hayber Fethine mi yoksa Cafer'in gelişine mi."(44)

---

(41) Tirmizî tahric ederek (No: 3759) 'Hasen Sahih Garibtir' demiş, Nesai, (8/33), 'Müstedrek (3/325), 'isnadı sahih' demiş, Zehebî, *Siyer-i A'lam* da (2/99) 'İsnadı sağlam değildir' sözüyle bunu reddetmiştir. Başka bir yerde de (2/102) bunun hakkında derki: 'Abdul Ala es-Salebi leyyindir'. Aynı şekilde muhaddis Elbani de 'silsiletud daife' de(5/340, rakam2315) zayıf olduğunu söylemiştir. Hadisin zayıf olduğunu söylemek manasının doğruluğuna engel değildir, kendisinden sonraki hadis de buna şahitlik etmektedir.

(42) Tirmizî tahric ederek (No: 3758) 'Hasen Sahihtir' demiş, Ahmed (4/165) de rivâyet etmiştir. Muhaddis Elbani ise tariklerinin ve şahidinin bulunmasından dolayı 'silsiletu's sahiha'da(2/446 rakam806) onu sahih görmüştür.

(43) 'Sahihu'l Buhârî' (No: 2699).

(44) Beyhaki *Sünenu'l Kübra* (7/101) da Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem*den Şabi'ye varan isnadıyla tahric ederek 'bu mürsedir' demiştir.

Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem* onu Zeyd b. Harise'nin yardımcısı olarak Mute'ye gönderdiği zaman Allah yolunda güzel bir imtihanla karşılaştı da savaştı ve iki eli de kesilerek şehid oldu, Allah kesilen iki eli yerine cennette iki kanat verdi. Nitekim Sadık ve Masduk *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in haber verdiği gibi o anda yeryüzünde kendisine "Tayyar' lakabı verilmedi mi?

Şehadet haberi Rasûlullah'a *sallallâhu aleyhi ve sellem* ulaştığında çok şiddetli bir şekilde üzüntü duyarak: "Dün akşam cennete girip baktığımda ne göreyim! Cafer meleklerle beraber uçuyor.." diye buyurmadı mı?(45)

Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem*: "Geceleyin iki kanadı kana bulanmış ve gönlü rahat bir şekilde Cafer bir gurup melekle beraber bana uğradı." Demedi mi?(46)

Bu, iki cihanda da onun konumunun büyüklüğüne, halinin yüceliğine delalet eden menakıbından sadece bir kısmıdır. Allah-u Teâlâ ondan razı olsun ve kendisini de razı kılsın.

Abdullah b. Abbas ümmetin allamesi ve Tercümanu'l Kur'ân'ı değil mi, ilminin genişliği, kavrayışı, kemâl-i aklı ve faziletçe yüce olmasından dolayı bu şekilde lakaplanmadı mı ve Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem* onun için dinde fakih, tevil bilgisi için dua etmedi mi?(47)

Cemel ve Sıffin vakalarına Ali *radiyallâhu anh* ile beraber katılanlardan değil miydi, bu fazileti kendisine Sahâbenin*radiyallâhu anhum* ve onlara güzellikle tabi olanların *radiyallâhu anhum* büyükleri itiraf etmedi mi?

---

(45) Hakim *Müstedrek* (3/196, 209) 'isnadı sahih' demiş, *ez-Ziya 'el-Muhtara*'sın da, Muhaddis Elbani de 'Sahihu'l cami 3358'de onun sahih olduğunu söylemişlerdir. Bkz: '*es*-Silsiletu's Sahiha' (3/227 rakam1226)

(46) Hakim'Müstedrek'de(3/212) 'Müslim'in şartına göre sahihtir' demiş, Elbani de '*es*-Silsiletu's-sahiha'da (3/228 rakam1226) ona muvafakat etmiştir.

(47) Muttefekun aleyhtir.

Çok olmalarına rağmen Ali *radiyallâhu anh*'ın zürriyyeti nerede?

Hüseyin *radiyallâhu anh* in zürriyyetinden geri kalanlar nerede, onlardan birisi de Kufe şehidi olan Zeyd b. Ali b. Hüseyin ve çocuklarının zürriyyetinden gelen diğerleri nerede?

Hasan *radiyallâhu anh* ın zürriyyeti nerede?

Bunların hakları nerede?

Onlar mı Ehl-i Beytten, yoksa bunlar mı onlardan değil?

Bunlar onlardan değilse eğer, onları bu kurumdan çıkartan kim?

Hangi delil ve hüccetle bu işe cesaret etti?

Yoksa bu araştırmanın altında hile mi var?(48)

Bu konunun tartışılma yeri burası değildir. Biz sadece Ehl-i Beyt tarihinin bazılarının anlattığından daha geniş ve daha büyük olduğunu kıymetli okuyucunun dikkatine sunmak istedik.

Ehl-i Beyt olanlar çoktur –Allah onların sayısını artırsın ve onlara bereketler ihsan etsin– ve sadaka almaları haram kılınmıştır, onlar: Ben-i Haşim ve Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in zevceleridir ki bunlar, asaleten değil de tebaat yoluyla O'nun *sallallâhu aleyhi ve sellem* ehlindendirler. Nitekim bunun böyle olduğuna sarih ve sabit onlarca nass bulunmaktadır. Bu şöyledir; onlar Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem* ile olan yakınlıklarından önce ehl-i beytinden değillerdi ve bir çok kitapta ve Ehl-i Beytin Ali, Fatımâ ve Hüseyin *radiyallâhu anhum*'un zürriyyetlerinden bir kısmına hasredilemeyeceği ile ilgili naklettiklerimizden ortaya çıkan bu nassların mütevatir olduğudur. Muhammed b. Süleyman el-Kufi şöyle rivâyet etmiştir: "Husayn b. Ukbe Zeyd b. Erkam'a: O'nun *sallallâhu aleyhi ve sellem* Ehl-i Beyti kimlerdir, hanımları

(48) Kadı Şeyh Salih ed-Derviş, *'Alu'l-Beyt ve Hukukuhum eş-Şer'iyye* (s. 9-12),

da Ehl-i Beytinden değil mi? Diye soduğunda o da şöyle dedi: Hanımları *radiyallâhu anhum* Ehl-i Beytindendir, ancak kendisinden sonra onlara sadaka haram kılnmıştır. Husayn: Onlar kimdir, ey Zeyd? Dedi. O da şöyle dedi: Onlar; al-i Ali, al-i Cafer, al-i Akil ve al-i Abbas'tır."(49)

Huli de aynı şekilde nakletmiş ve *" ... ve yakınlar için" (el-Haşr:7)* ayeti ilgili şöyle demiştir: "Yani Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem* in yakınları al-i Ali, al-i Abbas, al-i Cafer, al-i Akil'dir, onlardan başkası buraya dahil değildir. Bu sıhhatine yönelik doğru bir vecihtir, çünkü al-i Muhammed'in *sallallâhu aleyhi ve sellem* mezhebine uygundur ve buna, onların nezdinde mezkur olan şeyler ve bunun dışında daha bir çok kaynak da delalet etmektedir."(50)

Saduk, Ali (as) ın şöyle dediğini rivâyet etmiştir: "Ey Allah'ın Rasûlü! Şüphesiz sen Akil'i seviyorsun, O da buyurduki: Evet vallahi, ben onu iki sevgiden ötürü seviyorum: Benim ve Ebu Talib'in ona olan sevgisinden dolayı, bir de onun çocuğunun senin çocuğunun sevgisi uğrunda öldürülecek olmasından dolayı seviyorum.." ve şöyle devam etti:" Benden sonra Ehl-i Beytimin karşılaşacakları şeyleri Allah'a şikayet ediyorum."(51)

Burada da açıkca göründüğü üzere Akil ve iki çocuğunu da pak Ehl-i Beytin kapsamına dahil etti.

ALTINCI DURUM: Çoğu zaman şüphe uyandıran bir takım kitaplar arasından yayılmış sözler nakledilmektadir:

İddia şudur: Ehl-i Beyt Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem*in vefa-

(49) 'Menakibu Emiri'l Müminin'(2/116) Erbili Keşfül Ğumme'de buna işarette bulunmuştur, bkz:'Biharu'l Envar'(25/237), Meclisi.
(50) el-Hillî, *Umdetu Uyuni Sıhahi'l Ahbar'* (6-7),
(51) 'Emali't Tusi'(s. 191) ve 'Biharu'l Envar'(22/288, 44/287), Meclisi.

tından sonra zulüm ve haksızlığa maruz kalmış, Raşid Halifeler döneminden başlayarak Emevi Devletine, ardından Abbasilere varıncaya kadar Hiç bir Ehl-i Beyt büyüğü yoktur ki ya hapsedilmiş, ya öldürülmüş, ya sürgün edilmiş ya da hile ile zehirlenmiş olmasın.

Buna iki şekilde cevap verilebilir:

BİRİNCİ CEVAP

Ehl-i Sünnete göre ve hiç bir ihtilafa yer bırakmayacak şekilde aslolan şey, Ehl-i Beyti yüceltmek, onların faziletini, Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem* e yakınlıklarını ve kendileri hakkında vasiyyette bulunduğunu bilmektir. Şüphesiz şöyle buyurmuştur:" Ve Ehl-i Beytim! Ehl-i Beytimi size hatırlatırım, Ehl-i Beytimi size hatırlatırım, Ehl-i Beytimi size hatırlatırım."(52)

Ehl-i Sünnetin Ehl-i Beyt hakkındaki itikadı; Hadis, Akaid, Fıkıh, Biyografi ve Siyerle ilgili kitaplarda mevcuttur, her eser sahibi yeri geldikçe bu konuya değinmiştir. Mesela: Hadis kitaplarında onların faziletleriyle alakalı bölümler, Akaid kitaplarında onlar hakkında itikadı anlatan bölümler, Fıkıh kitaplarında sadakanın haram olması gibi onlarla alakalı hükümleri anlatan bölümler ve yine biyografi kitaplarında onlarla ilgili nakiller, hayat hikayeleri ve haberlerini bulursun.

İşte Ehl-i Sünnet nazarında aslolan budur. Bu asıl, apaçık bir delil bulunmadığı sürece kesinlikle ne yok olur ne de şerefine bir leke sürülür. Tarihi incelemeye koyulduğumuz zaman bazı kimselerin Ehl-i Sünnet'in ve liderlerinin Ehl-i Beyte haksızlık ve zulüm yaptıklarına dair iddialarıyla karşılaşırız ki, bu iddialar tamamıyla batıl olup kesinlikle doğru değildir. Ancak İmam Zeyd *radiyallâhu anh* ve daha başkalarının ayaklanmasında olduğu gibi

(52) Müslim, (No: 2424).

hüküm ve otorite hususundaki bir takım tartışmalar ayrı bir konudur.

Bundan dolayı İbn Teymiyye *radiyallâhu anh* şöyle demiştir: "Hüseyin *radiyallâhu anh*'ı katleden, katledilmesine yardımcı olan ya da buna rıza gösterene gelince, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onların üzerine olsun."(53)

Dolayısıyla müslümanın, İsfehânî'nin *"Mekatilu't-Talibiyyin"* adlı kitabında yaptığı gibi Ehl-i Beytin parlak tarihini ve müslümanların onlara besledikleri muhabbeti batıl rivâyetler ve yalan kıssalarla bozması asla doğru olmaz. İsfehânî'nin bu kitabına itimad edenlere şaşırmamak elde değildir. Çünkü İsfahânî'nin *"Mekatilu't-Talibiyyin"* adlı bu kitabı batıllarla ve her hangi bir yazarın Ehl-i Sünnete bu büyük iftirayı atmadan önce ispatından aciz olduğu tarihi yalanlarla doludur.

Tarih kitapları, halifelerin Ehl-i Beyte gösterdikleri saygı, takdir ve muhabbetle ilgili bir çok haberle doludur: İşte bir kısım örnekler:

Ebû Bekir es-Sıddîk *radiyallâhu anh* der ki: "Ehl-i Beyti hakkında Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem*'i gözetin."(54) Yine şöyle der: "Canım elinde olana yemin ederim ki, Rasûlullah'ın *sallallâhu aleyhi ve sellem* yakınları bana kendi yakınlarımdan daha sevimlidir."(55) O *radiyallâhu anh,* Ali *radiyallâhu anh* ve Fatımâ *radiyallâhu anh*'ya hitaben şöyle demiştir: "Ben evi, malı, aileyi ve yakınları sadece Allah'ın, Rasûlünün ve sizin rızanız için terkettim, ey Ehl-i Beyt!"(56)

Hatta Ebû Bekir Sıddık *radiyallâhu anh* eşlerinden birisi olan

(53) *Mecmu'u'l Fetâvâ* (4/487)
(54) Buhârî, (No: 3713).
(55) *Buhârî, (No: 3712); Bihâru'l Envâr, (43/301).*
(56) Bkz: Beyhakî *es-Sünenu'l Kübra* (6/301); İbn Kesîr, *el-Bidaye ve'n-Nihaye* (5/253), İbn Kesir der ki: 'Bu, ceyyid kavi bir isnaddır.'

Esmâ binti Umeys'i, Fatımâ *radiyallâhu anh* hastalandığında bakımını üstlenmesi için Ali'nin *radiyallâhu anh* evine göndermiş, bilakis vefatında Fatımâtu'z- Zehrâ'nın *radiyallâhu anh* yıkanıp kefenlenmesine de iştirak etmiştir.(57)

Ömer b. Hattâb *radiyallâhu anh* Fatımâ *radiyallâhu anhâ*'ya demiştir ki: "Ey Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in kızı! Yaratılmışlar içinde hiç kimse bize babandan daha sevimli olmadı, babandan sonra ise yaratılmışlar içinde bize senden daha sevimlisi yoktur."(58)

Ömer *radiyallâhu anh*'ın Ali *radiyallâhu anh*'ı kendisinden sonra müslümanların halifesi olacak topluluk içinde seçmesi bile onun sevgisi için yeterlidir, ayrıca Ali *radiyallâhu anh*'ın kızı olan Ümmü Gülsüm ile *radiyallâhu anh* evlenmiştir.(59)

Durum Raşid Halife Osman b. Affân için de aynıdır. Onun hayatı kendisiyle Ehl-i Beyt arasındaki müşterek bir çok aydınlatıcı tavra sebep olmuştur ve nasıl oluyordu da bir çok meselede Ali *radiyallâhu anh* ile istişarede bulunuyordu. Bilakis bize bu sıcak ilişkinin hakikatini ortaya koyan en belirgin durum, evinde şehit edileceği gün Ali ve çocuklarının *radiyallâhu anhum* Osman *radiyallâhu anh*'ın evine gelerek onu savunmalarıdır. Bu durum onların ona, onun da onlara olan muhabbetlerinden dolayıdır ve bu durumdayken Osman *radiyallâhu anh* onların savaşmaktan uzak durmalarını emretmiştir.(60)

Anlatıldığına göre, Harun Reşid, beraberinde Musa b. Cafer b. Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebi Talib *radiyallâhu anh* olduğu halde Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in kabr-i şerifine gelir. Harun Reşid kabrin yanına yaklaşıp insanlara karşı büyüklene-

(57) 'el-İstiab'(4/378), İbn Abdilber, 'Esma'l Metalib'(s. 160), Sallabi.
(58) 'Musannef İbn Ebi Şeybe'(14/567), isnadı sahihtir.
(59) 'el-Bidaye ve'n Nihaye'(5/220), 'Tarihu'l İslam'(1/166), Zehebî.
(60) 'Tarihu Dımeşk'(1/402), İbn Asakir, 'Tabakatu İbn Sa'd'(8/128)

rek: Es-selamu aleykum ey amca oğlu, dedi.- çünkü o, Abbas b. Abdilmuttalib'in soyundandır- Ardından Musa b. Cafer gelip: Esselamu aleykum babacığım, dedi. Bunun üzerine Harun Reşid ona doğru dönerek: Vallahi üstünlük budur işte, dedi.

Harun Reşid dedi ki: "Halkın bizim hakkımızda Ali b. Ebi Talib'e buğzettiğimize inandığı kulağıma geldi. Vallahi onu sevdiğim kadar hiç kimseyi sevmem" (61)

Adaletli Halife Ömer b. Abdilaziz *radiyallâhu anh* Fatımâ binti Ali b. Ebi Talib'e *radiyallâhu anh* dediki: "Ey Ali'nin *radiyallâhu anh* kızı! Yeryüzünde bana sizden daha sevimli hiç bir Ehl-i Beyt yoktur, andolsun ki kendi evimin halkından bana daha sevimlisiniz."(62)

İnsanlar zühd ve zahidlerle ilgili olarak bir birleriyle hasbihal ediyorlar, bir kısmı falan topluluk, diğer bir kısmı da yok falan topluluk daha zahiddir diyordu. Bunun üzerine Ömer b. Abdilaziz dedi ki: "İnsanların en zahidi Ali b. Ebi Talib'dir *radiyallâhu anh*."(63)

İKİNCİ CEVAP

Büyük kadir ve kıymet sahibi bir kısım rical, özellikle de ümmetin salih ve alimlerinden ise Allah Azze ve Celle şanlarını ve naim cennetlerindeki makamlarını yüceltmek için onları sınamaktadır. Ehl-i Beytten, Hüseyin *radiyallâhu anh*ın başına geldiği gibi zulüm ve katle maruz kalan kim varsa bu, "Allah bir kulu severse onu imtihan eder" kabilindendir. Bu durum sadece Ehl-i Beytle sınırlı olmayıp bilakis Ehl-i Sünnet alim ve büyükle-

(61) Suyûtî, *Târihu'l Hulefâ* (s. 293),
(62) İbn Sa'd, *Tabakatı Kübra* (5/388).
(63) İbnu'l-Cevzî, *Siret-u Ömer* (292); Dr. Sallâbî'nin *ed-Devletü'l-Emeviyye* kitabından naklen.

rinden olan İmam Ebu Hanife, İmam Malik, İmam Ahmed ve Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem* ümmetinin salihlerinden bir çok kimse zulme maruz kalmıştır.

Bu zulüm, baskı ve belalar Peygamberler ve onlardan sonra gelen salihlerin başına gelmiştir. İşte onlardan birisi Danyal (as) dır. İmtihanın en şiddetlisine ve çeşit çeşit baskılara maruz kalmıştır. Azgın kral 'Buhtunnasır' O'nu hapse atmış ve üzerine iki arslan sokmuş fakat Allah-u Teâlâ O'nu muhafaza ederek onlardan kurtarmıştır.(64)

Allah'ın Nebisi Yakub (as) ın oğlunu kaybetmesi, Zekeriyya (as) ın, Musa (as)'ın Azgın Firavunla, İsa (as) ın Yahudilerle ve Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem* in Kureyş ve Mekke kafirleriyle ile ilgili yaşadıkları imtihanlar bilinen meşhur kıssalardır.

Onlardan sonra Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem* ashâbı diyarlarını terkettiler, malları ve aileleri ellerinden alındı ve çeşitli işkencelere maruz bırakıldılar, hatta Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem* vefatından sonra önceki dönemlerde yüce şahsiyetlerin yaşadıkları sıkıntıları onlar da yaşadı. Ömer Faruk *radiyallâhu anh* mihrapta namaz kılarken kin ve ihanet hançeriyle, yine 'şehidü'ddar' Osman b. Affan *radiyallâhu anh* evinde Kur'an okurken ve emirü'l-müminin Ali *radiyallâhu anh* 'ey insanlar! Namaz! Namaz! Diye nida ederken katledilerek şehid olmuşlardır. Bunların dışında bir çok seçkin Sahâbe, alim ve büyük insanlar da çok ağır bela ve baskılara maruz kalmışlardır.

İşte onlardan birisi İmam Evzai *radiyallâhu anh*, azgın idarecilerden birisi tarafından büyük bir belaya maruz kalmış ve neredeyse onu öldürecek duruma gelmişti.

Ehl-i Sünnet İmamı Ahmed b. Hanbel'in Halife Mutasım karşısında yaşadıkları meşhurdur. Onu, sırtı paramparça olup

(64) 'el-Bidaye ve'n Nihaye'(1/428), İbn Kesir.

derisi yüzülünceye kadar dövüp işkenceden geçirtmiş ve hapsederek çok sıkıntılar çektirmiştir.(65)

Sultanu'l-Ulema İmam İz b. Abdisselam, Emir İsmail tarafından tutuklanıp hapsedilmiş ve şiddetli baskılara maruz bırakılmıştır.

Fatımîler Mısır'ı ele geçirince içlerinde İmam Ebû Bekir en-Nablusî'nin de bulunduğu bir çok alime baskı uyguladılar, Nablusi'nin birinci gün darbedilmesini, ikinci gün insankarın görebileceği yere asılmasını, üçüncü gün ise derisinin bir yahudinin bıçağıyla soyularak etinden ayrılmasını emrettiler.(66)

İmam Nuaym b. Hammad; onu hapiste zincirlerle bağlı ve ölü olduğu halde sürükleyerek yıkamadan bir çukura attılar.(67)

İmam el-Herevî el-Ensarî anlatıyor: "Beş defa kılıçla tehdid edildim, bana: mezhebinden dön, denilmiyordu, fakat: Sana muhalefet edenler karşısında susacaksın, deniliyordu da ben her defasında: Susmayacağım, diyordum."(68)

Örnekler sayılamayacak kadar çoktur, amaç zulüm ve baskı ise başkalarının başına geldiği gibi Ehl-i Sünnet ve alimlerinin başına da gelmiştir. Büyük olan her zaman imtihana tabi tutulur, anlattığımız şekilde yüce şahsiyetler imtihana tabi tutulmağa devam edecektir.

(Araştırılacak Dipnot!!)

32-'Fethu'l Bari'(10/108), isnadına sahih demiştir ve bu Ahmed'in Müsned'inde de vardır.

(65) İbnü'l-Cevzî, *Siretü'l-İmam Ahmed (s. 158),*
(66) *Haşiyetu'l-Bidaye ve'n-Nihaye, (11/284);* Zehebî, *'el-İber fi Hayri Men Ğber, (2/336),*
(67) Zehebî, *Siyeru A'lami'n Nübela, (10/610).*
(68) Zehebî, *Siyeru A'lami'n Nübela, (18/509).*

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSLAM TARİHİ HAKKINDA YAZILMIŞ GÜVENİLİR KİTAPLARIN EN ÖNEMLİLERİNDEN ÖRNEKLER

Tarihle ilgili güvenilir kaynaklara vakıf olmak isteyen kimse, onları rical ve ileri gelen kişilerin biyografisine ait tarih ve müsned hsdis kitaplarında bulabilir. Bu kitapların müelliflerinin – güvenilir ilim ehlinden olan- naklederken sıhhat şartı koşmuş olsun ya da sahih ve zayıf olması bakımından rivâyetleri tenkide tabi tutmuş olsun farketmez, bu durumda araştırma yapan kişinin inceleme ve güvenirlik yönüne bakma zahmetine katlanması yeterlidir. Fakat bu eserlerin müellifleri bu rivâyetlerin durumunu beyan etmeksizin isnadlarıyla beraber rivâyet etmeleri durumunda araştırmacının bu rivâyetlerin sıhhatini tahkik etmesi gerekmektedir.

İşte İslam Tarihinin Okunması ve Şekillenmesinde Kendisine İtimad Edilebilecek Bir Kısım Tarihi Kaynaklar:

1- İbn Sa'd'a (ö. 230) ait olan *et-Tabakâtü'l-Kübrâ* adlı kitap:

Bu, alanında önemli bir kitaptır. Çünkü müellif rivâyetleri

isnadlarıyla nakleder, bu sebeple eğer ehilse okuyucuya düşen sadece bu isnadları incelemektir. Kitabı diğerlerinden ayıran bir diğer yönü de, siret, teracim ve haberle ilgili en eski kaynak ve kitaplardan olmasıdır. Müellif, hicri ikinci asrı Vakidi[69] ve onun gibi zayıf ve metruk olan kimselerin rivâyetlerinden sakınarak veya Allah-u Teâlâ'nın da Muhkem Kitabında emrettiği üzere bilmediği şeyleri zikir ehline sorarak idrak etmiştir.[70]

2- Tarihu Halife b. Hayyat :

Hacim bakımından *Tabakât*'tan küçük olmakla birlikte fitneleri ve çoğunlukla Sahâbe zamanında meydana gelen hadiseleri ortaya koyma hususunda metin düzgünlüğüyle dikkat çeker.

3- *Tarih-i Taberî* diye bilinen *Tarihu'l Ümem ve'l-Müluk* adlı kitap:

Birçok haber, asar ve rivâyetlerle dolu olmakla birlikte sağlam zayıf rivâyetleri de ihtiva etmektedir, bundan dolayı Taberî'nin ayıplanması doğru olmaz, çünkü o rivâyetleri isnad etmiştir, dolayısıyla isnad eden havale etmiş ve zimmetinden de beri olmuştur. Kitabın önsözünde bunu açık bir şekilde beyan etmiştik.[71]

---

(69) Muhammed b. Ömer el-Vakıdi, Ebû Abdillah el-Medeni. Hakkında söyl - nenlerin özeti şöyledir: 'Metruktur' ve Zehebî'nin de 'el-Muğnî '(2/619) de kesin olarak ifade ettiği üzere bu hususta icma karar kılmıştır, şöyle der: 'Terkedilmesi hususunda icma oluşmuştur.' Aynı şekilde Hafız İbn Hacer de 'et-Takrib'(s. 498) de şöyle diyerek kesin ifade kullanmıştır: 'İlmi genişliğine rağmen metruktur', Vefat tarihi: 207'dir.

(70) Dr. Cemal b. Ferhan Saveli- Allah kendisini selamette kılsın- 'el-Ehadisu ve'l Asaru'l Varidetu fi Kitabi't Tabakati'l Kübra Li İbn Sa'd' adlı kitabını bize hediye etmiştir. Bu, doktora için hazırlanmış bir risaledir.

(71) Biz, özel olarak bu kitabı okumağa başlamadan önce 'Tarih-i Taberî' ile ilgili yazılmış olan eserlerin okunmasını tavsiye ederiz. Bu çalışmaların en önemlilerinden bir kısmını sunalım:
a- 'Merviyyatu Ebi Mihnef (Lut b. Yahya el-Ezdi) fi Tarihi't-Taberî: Asru'l Hilafeti'r-Raşide', Dr. Yahya b. İbrahim el-Yahya (1. Bsk. Darı Asıme, Riyad-1410)

4- İmam Hafız İbn Kesîr'in *'el-Bidâye ve'n-Nihâye'* adlı kitabı:

Meşhur *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azîm* kitabının sahibidir. Bu kitap, önceki bir kısım kitap ve kaynaklardan nakillerde bulunmakla birlikte kendisi hadiste ve hadis ilimlerinde imam olması hasebiyle kitabın en önemli yönü, İbn Kesir'in tarihi rivâyetlerden birçoğuna sahihlik ve zayıflık açısından düşmüş olduğu notlardır. Kitabın en güzel baskısı Dr. Abdullah et-Türki'nin işrafıyla Darı Hicr tarafından yapılan baskısıdır.

5- İbn Asâkir'in *'Târîhu Dımeşk'* adlı kitabı:

Bu dopdolu bir tarih kitabıdır. Musannifin zamanına kadar Sahâbe ve diğerlerinden olan ilim ehlinden Dımeşk'a gelenlerle ilgili bir kitaptır. Kitabın en önemli ayrıcalığı her hadiseyi isnadıyla nakletmesidir.

6- Şemsuddîn ez-Zehebî'nin *'Târîhu'l-İslâm'* adlı kitabı:

Hacmi büyük ve gerçekten çok faydalı bir kitaptır. İslam Tarihiyle ilgili hadise ve gizlilikleri tam olarak anlatır. İmam Zehebî'nin tarih, hadis ve asar ile ilgili bir kısım haberlere yönelik yorumları kitabın ayrıcalıklarındandır. Zehebî hadis, cerh ve tadil ilminde derin bir bilgiye sahip olup bu alanın büyük imamlarındandır. Kitabı Dr. Beşşar Avvad Maruf tahkik etmiştir. Bu çalışma en iyi baskılardan biri olarak kabul görmüştür.

---

b-'Tahkiku Mevakıfi's Sahâbe fi'l-Fitneti min Merviyyati'l-İmami't-Taberî ve'l-Muhaddisin', Muhammed Emhazun.(1.Bsk. Darı Tayyibe ve Mekt. Kevser-1415)

c-'İstişhadu Osman *radiyallâhu anh* ve Vak'atu'l Cemel fi Merviyyati Seyf b. Ömer fi Tarihi't Taberî: Dırase Nakdiyye' Dr. Halid b. Muhammed el-Ğays.(2. Bsk. Daru'l Endelus el-Hadra/ Cidde, Riyad'

d-'Merviyyatu Hilafeti Muaviye *radiyallâhu anh* fi Tarihi't-Taberî: Dırase Nakdiyye', Dr. Halid b. Muhammed el-Ğays, aynı yayınevi)

7- Yine Zehebî'nin *'Siyeru A'lâmi'n Nübelâ'* adlı kitabı:

Faydalı bir kitaptır. Sahâbeden başlayarak müellifin vefatından az öncesine kadar olan İslam Tarihi boyunca bilinen yüce şahsiyetlerin ileri gelenlerinin haber ve hayatlarıyla ilgili nakillerde bulunur. Kitapta pak Nebevi Sirete- en faziletli salat ve selam O'na olsun- ve dört halifeye -Allah onlardan razı olsun- özel bir bölüm açmıştır. Kitabın en güzel baskısı 'Müessesetü'r-Risale' baskısıdır.

8- İbn Şebbe'nin *'Târîhu'l-Medîne'* adlı kitabı:

Faydalı ve önemli bir kitaptır. İbn Şebbe hadise ve tarihle ilgili haberlerin çoğunun senedlerini zikretmeğe önem göstermiştir. Kitapta fitne ve Osman b. Affan *radiyallâhu anh* ın katliyle ilgili önemli birçok rivâyet bulunmaktadır. Bununla beraber kitabın bazı yerlerinde eksiklikler mevcuddur. Mesela, Kitapta Ebû Bekir *radiyallâhu anh* ın hilafetiyle ilgili haber mevcud değildir.(72)

9- *'Târîhu İbn Haldûn'* adlı kitap:

10- İbnü'l-Cevzî'nin *'el-Muntazam fi't-Târîh'* adlı kitabı:

11- Ebu Bekir İbnu'l-Arabî'nin *'el-Avâsım mine'l-Kavâsım'* adlı kitabı:

Kitabı, şeyh Muhyiddin el-Hatib tahkik edip dipnot düşmüştür. Bu kitap, imamlardan birisi olan müellifin konumundan ve kitapta gelen hüccetler, açıklamalar birçok önemi haiz meselelere sadra şifa olacak derecede vermiş olduğu cevaplardan dolayı onlarca defa basılmış olup insanların avamı ve havassı arasında kabulle karşılanmıştır. Bu haliyle kitap gerçekten alanında eşsizdir. Önce kasımeyi (şüpheyi) zikreder, sonra asımeyle (şüpheyi

(72) Bk: 'Menhecu Kitabeti't Tarihi'l İslami', Muhammed Samil es-Sülemi.

keşfederek) onun izini sürerek hüccet, delil ve burhan ile onu reddeder.

İşte islami hadiselerle ilgili vaka ve tarihi serdetmeğe özen gösteren kitapların en önemlileri bunlardır, ancak eski olsun yeni olsun bu alanda yazılmış bir çok kitap bulunmaktadır.

Bu arada, tarihe has kılınmayıp, önemli bazı hadiselerin, islam tarihinde temel haberlerin, özellikle ilk döneme ait olan hadiselerle ilgili hadis, müsned ve mucemlerden oluşan bir kısım kitaplara işarette bulunmayı da unutmuş değiliz. En önemlilerinden bazısı şunlardır:

1-'es-Sahîh', İmâm Buhâri.

2-'es-Sahîh', İmâm Müslim

3-'es-Sünenü'l-Erba'a', Ebû Dâvûd, Nesâî, Tirmizî, İbn Mâce.

4-'el-Müsned', İmam Ahmed b. Hanbel

5-'el-Musannef', İbn Ebî Şeybe

6-'el-Müstedrek', Hâkim en-Nîsâbûrî. Zayıf hadislere dikkat ederek.

Sahâbe –ve Ehl-i Beytin– biyografilerine yönelik eserlerin en kapsamlı ve önemlilerinden bazısı da şunlardır:

1-'el-İstî'âb fi Ma'rifeti'l-Ashâb', İbn Abdilberr

2-'Üsdü'l-Ğâbe fi Ma'rifeti's Sahâbe', İbnü'l-Esîr

3-'el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe', İbn Hacer el-Askalânî

Bu kitaplar birçok haber ve asarı ihtiva etmekle beraber, Sahihanın dışındaki hadis kitapları olsun, tarih kitapları olsun; bunlardaki haber ve asarın sahih olanın zayıftan ayırdedilebilmesi için cerh ve tadil açısından isnadının incelenip araştırılarak tahkik edilmesine ihtiyaç vardır.

Çağdaş dönem kitaplarına gelince:

Burada araştırmacılardan bazısı rivâyetleri tenkide tabi tutarak sahih olanı zayıf olandan ayırdetmiştir. Burada bu kitapların önemlilerine işarette bulunalım:

Dr. Ali b. Muhammed es-Sallâbi'nin –Allah onu korusun ve gayretini bereketlendirsin– seri kitapları:

1- 'el-İnşirâh ve Raf'u'd-Dîk fî Sîreti Ebi Bekir es-Sıddîk'

2- Faslu'l-Hitâb fi Sîreti Emîiri'l-Mü'minîn Ömer b. el-Hattâb: Şahsiyyetuhu ve Asruh'

3- 'Teysîru'l-Kerîmi'l-Mennân fî Sîreti Osmân b. Afân'

4- 'Esma'l-Metâlib fi Sîreti Emîri'l-Mü'minîn Alî b. Ebî Tâlib'

5- Emîru'l-Müminîn el-Hasen b. Ali: Şahsiyyetuhu ve Asruh'

6-'Muâviye b. Ebî Süfyân'

7- 'Ömer b. Abdülazîz'

8-'ed-Devletü'l-Emeviyye 'Avâmilu'l-İzdihâr ve Teda'iyyâtü'l-İnhiyâr'

Diğer önemli bir kısım kitaplar da şunlardır: Mesela:

1-'Mevsûatü't-Târîhi'l-İslâmî', Mahmûd Muhammed Şâkir

2- Mahmûd Muhammed Şâkir'in İslam Şahsiyetleriyle ilgili seri kitapları.

3- 'Sîretü's-Seyyide Âişe Ümmi'l-Mü'minîn', Nedvî

4- 'Ehdâs ve Ehâdîsi Fitneti'l-Herc', Dr. Abdülazîz Duhân: Bu, meydana gelen fitneler karşısında Sahâbenin ko-

numu, bu alanda varid olan rivâyetlerin çoğunun tenkide tabi tutularak incelenmesi, fitnenin tanımı, Sahâbenin bunun karşısındaki tutumu, sebep ve sonuçların beyanı ve müslümanın bu durum karşısında takınması gereken tavrı araştıran son derece önemli bir kitaptır. Kitap, doktora çalışmasından ibarettir. Birinci baskısı Şarika'da Mektebetu Sahâbe yayınları arasında basılmıştır.

5- 'Hikbet mine't-Târîh', Şeyh Osman el-Hamîs: Bu kitap çağın en önemli kitaplarından sayıkmaktadır. Müellif, kısa bir dönem içerisinde varid olan haber ve asarın sahih olanlarını zikretmeğe önem göstermiştir. Bu zaman aralığında Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem* in vefatından sonra Hüseyn *radiyallâhu anh* ın şehadetine kadar ki döneme dair görüşleri ortaya koyarak bunlar arasında tercihde bulunmuştur.

Bu kitap bir çok defa basılmış olup en güzel baskısı Mısır'ın İsmailiye kentinde bulunan Mektebetu İmam Buhârî baskısıdır.

6-'Tahkîku Mevkıfi'-Sahâbe mine'l-Fiten', Dr. Muhammed Emhazûn: Bu da bir doktora çalışmasıdır. Araştırmacı, çalışmasında dört halifenin hilafetleri dönemindeki siyasi olaylarla ilgili varid olan rivâyet ve asarın en önemlilerini konu edinmiştir. Daru Tayyibe ve Mektebetu Kevser üçüncü baskısını gerçekleştirmiştir, baskı yeri; Riyad'tır.

7-'Asru'l-Hilâfeti'r-Râşide', Dr. Ekrem Ziyâ el-Umeri: Kasılmadan ve gevşeklik göstermekten uzak bir şekilde tarihi rivâyetleri tenkide tabi tutan bir kitaptır. Dördüncü baskı olarak Mektebetu Ubeykan yayınları arasında çıkmıştır.

8-'Ahtâ' Yecib En Tusahhah mine't-Târîh', Dr. Cemal Abdülhâdî ve Doktora Vefâ Cum'a: Bu da, bazı yazar ve okurların nazarında meşhur olan yanlış ve hatalı anlayışları, aynı zamanda yüce islam tarihi hakkında kasıtlı olarak

düşürülen hataları konu edinen bir kitaptır.

9-'et-Tarîhu'l-İslâmî Mevâkıf ve 'İber', Dr. Abdülazîz el-Humeydî

10-'Abdullah b. Sebe ve Eseruhu fi Ahdâsi'l-Fitne fî Sadri'l-İslâm', Şeyh Süleyman el-'Avde

11-'Limâzâ Yuzeyyifune't-Târîhe ve Ya'besûne bi'l-Hakâik', İsmâîl el-Keylânî

12-'Eseru'l-Hadîs fî Neş'eti't-Târîh 'İnde'l-Müslimîin', Dr. Beşşâr Avvâd M'arûf

13-'Menhecu Kitâbeti't-Târîhi'l İslâmî', Muhammed Sâmil es-Sülemî

14-'Ebû Mihnef ve Devruhu fî Neş'eti'l-Kitâbeti't-Târîhiyye', Ali Kâmil el-Kar'ân

15-'el-Müerrihûne'l-'Arab ve'l-Fitnetü'l-Kübrâ', Dr. Adnan Mülhim

16-'Merviyyâtu Ebî Mihnef fî Târîhi't-Taberî', Dr. Yahyâ İbrahîm el-Yahyâ

17-'İ'lâmu'l-Enâm bimâ Yecibu Nahve'l-A'lâm', Muhammed Abdulhamîd Hassûne.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İSLAM TARİHİNİ ÇARPITAN KİTAPLAR

Okuyup incelerken ya da bir şey nakladerken sakınılması ve tedbirli olunması gereken bazı kitapları hatırlatmağı unutmayalım, çünkü bunları, daha önce anlatılan kuralları bilmeden veya yazarının metoduna ya da araştırmasında temel referans olarak aldığı kaynağa aşina olmadan okuma yapmak bir çok araştırmacıyı son derece tehlikeli hatalara sürüklemiştir ki, buna vela ve bera terettüp eder veya İslam Ümmetinin bir kısım alametlerini karanlıkta bırakan sorunlar yumağı haline gelir.

Gerçek olan şudur; bu kitaplar, kargaşa meydana getiren ya da bala karıştırılmış zehir içeren edebi kitaplar olup yazarları da muhabbet ve mizah ehlinden kimselerdir. Bir nükte yakaladılar mı onun doğruluğuna ya da eğriliğine aldırmadan öylece naklederler.

Daha önce haber ve rivâyetleri araştırmanın zorunlu olduğuna işarette bulunmuş ve demiştik ki[73]: Şayet Ehl-i Beyt ve Sahâbe ile ilgili bu haberler ve eserler; onların zühd, şecaat,

(73) Bu kitabın; 23, 31, 32. sahifelerine bkz.

cömertlik, fedakarlık, ahlak güzelliği, kibarlık ve nezaket sahibi olma gibi özelliklerinden bahsediyorsa, Şeriatın genel kurallarının dışına çıkmadıkça ve selim fıtratın da kabul etmediği şeylerden de değilse bunları zikretmeğe ve rivâyet edip yazmağa bir engel yoktur. Çünkü bu haberler şer'i bir aslı yaralayıp ihlal etmiyor ve bu rivâyetlerde de Ehl-i Beyt ve Sahâbenin – Allah hepsinden razı olsun – makamına bir zarar da getirmiyor.

Fakat bu haberler; fitneleri, bir kısım nihai olan kesin sonuçları, Ehl-i Beyt ve Ashâbı kötüleyen bir kısım rivâyetleri içeriyor, Şeriatın genel esaslarına aykırılık bulunuyor veya selim fıtratın kabul etmediği ve hiç bir faydası olmadığı için çıkarıp attığı bazı şaibeler karıştırılıyorsa bu durumdaki haberlerin isnadlarının çok dikkatli bir şekilde ve inceden inceye araştırılması ve adaletli bir şekilde muhakemeye tabi tutulması gerekir. Çünkü Ehl-i Beyte ya da Sahâbeye – Allah onlardan razı olsun - kötülük isnadında bulunmak Şeriat ve onun taşıyıcıları hakkında iftirada bulunmak demektir. Ayrıca bu kitaplar Ehl-i Beyt ve Ashâb- Allah onlardan razı olsun- tarihi hakkında asli kaynak değildirler. Günenilir itimada şayan kitaplarda onlara ihtiyaç bırakmayacak derecede bilgi vardır ve bu seçkin iyilerin tarihini en güzel biçimde resmetmek için beşeriyyetin tanıdığı ve de tanımağa devam ettiği en faziletli nesil kifayet eder.

OKURKEN DİKKAT EDİP SAKINMAMIZ GEREKEN BAZI KİTAPLAR

1-'el-Eğânî', Ebu'l-Ferec el-Esfehânî:

Bu, sohpet, şiir ve eğlence kitabıdır. Tarihle hiç bir şekilde ilişkisi yoktur. İsfahani kitabını bir çok yalan, nefret ettiren Arap karşıtlığıyla doldurmuştur. Ümmetin halifeleri, Ehl-i Beytten

Hüseyin'in *radiyallâhu anh* kızı Sekeyne *radiyallâhu anh* gibi bir takım şahsiyetler hakkında da ta'n içeren bilgiler bulunmaktadır. Bunu da İslam Toplumunu ruhi mirasına ve rabbani geleneğine bağlayan mukavemet gücünü yıkmak için şüpheye düşürme çabasıyla yapmaktadır. Böylece geçmişle irtibatını sağlam bir şekilde kuran değer kaynaklarından uzaklaşmış olacak ve Ehl-i Beyt ve Ashâb –Allah onlardan razı olsun– tarihini okurken edindiği bu mukaddes nefhalar yok olup gittikten sonra –zihin dünyasında İsfahani ve onun gibilerinin istediği– şüpheye düşerek kökleriyle şeref duyduğu his ve duygularını kaybetmesinin ardından her türlü darbe ve saldırıyı kabullenmeğe hazır hale gelmiş olacaktır.

Esfehânî'nin 'el-Eğânî' kitabında rivâyet ve haberleri zikrederken İslamın mukaddesatına çoğu zaman saygısızlık gösterdiği bu kitabı inceleyenlere kapalı olmayan bir durumdur. Daha önce de dediğimiz üzere o, müslümanların gönüllerinde muhabbet, saygı, iffet, temizlik ve faziletçe yer edinmiş olan nübüvvet evinin hürmetine saygısızlığa kadar götürmüştür. Esfehani, İmam Hüseyin'in kızı ve Muhammed Mustafa *sallallâhu aleyhi ve sellem* in kızı Fatımâtu'z Zehra'nın *radiyallâhu anh* torunu Sekeyne'yi, her bir müslüman kadının, ona yakıştıramadığı bazı şeylerle vasıflandırmıştır, cennet ehli gençlerinin seyyidi olan Hüseyin'in *radiyallâhu anh* kızına bu yakıştırma nasıl yapılır?!

Bunlardan birisini kitabında (17/42): Hüseyin'in kızı Sekeyne *radiyallâhu anh* tevbe edip şarkıcılığı bırakarak kendisini ibadete veren bir şarkıcı kadın ile tartıştığını ve onun kafasını karıştırdığını, anlatır. İsfahani'nin tasvirine bakılırsa Sekeyne *radiyallâhu anh* şarkıcı kadının bu tevbesinden dolayı üzüntü duyduğunu, kendi yanında şarkı söylemeğe devam etmesini istediğini ve onu kandırmak için çok çaba sarfettiğini anlamak gerekir ki, böyle bir iddiadan Allah'a sığınırız!!

Kitapta buna benzer kıssa ve yalanlar çoktur. İsfahani, babası Hüseyin'in şehid olmasından ve ailesinin de Kerbela'da felaketle karşılaşmasından ve akıllara durgunluk veren ve kalpleri kanatan bu sarsıntıdan sonra Sekeyne'nin geri dönmediğini ya gerçekten unutmuş ya da öyle gözükmek istiyor. Akıllara durgunluk veren ve kalpleri kanatan bu sarsıntıdan sonra Hüseyin'in kızı Sekeyne'nin kalbi böyle şeyleri nasıl düşünebilir?! (74)

Aynı şekilde İsfahani çirkin bir işe daha yönelmiştir, o da Ferazdak'ın, Hüseyin'in oğlu Zeynelabidin Ali *radiyallâhu anh* hakkında söylenen "İşte budur geniş vadinin tanıdığı" kasidesini yok saymasıdır. Dr. Velîd el-A'zamî değerli kitabı *es-Seyfu'l-Yemânî fi Nahri'l-Esfehânî Sâhibi'l- Eğânî*'de Esfehânî ve kitabına karşı çıkmıştır. Allah kendisini hayırla mükafatlandırsın.(75)

İşte biz Ehl-i Beyt, Sahâbe ve ümmetin önde gelenlerinin bulunduğu ilk dönem tarihini okurken 'el-Eğani' kitabına itimad edilmesi karşısında dikkatli olunması gerektiğini hatırlatıyoruz. Ayrıca A'zamî'nin de *es-Seyfu'l Yemânî*'de işaret ettiği bir takım rezillik ve felaket içeren nakiller hakkında da uyarıyoruz. Bunun dışında edebi güzelliği olan, güzel ahlaka, iffet ve ırzı muhafazaya teşvik eden şeyleri nakledip, onlardan istifade etmekte her hangi bir sakınca bulunmamaktadır. Kitap, birçok şiir, edeb ve haberleri ihtiva et-

(74) 'el-Eğani ve's Seyfu'l Yemani', Muhammed Meczub *radiyallâhu anh*.

(75) Darul Vefa yayınları arasında çıkmıştır. İsfahani'nin biyografisi için detaylı olarak 'Mucemu'l Müellifin' e (2/234, Müessese er Risale) bkz. Burada bu adam hakkında yapılmış iki çalışma olan – es-Seyful Yemani kitabı hariç – Muhammed Ahmed Halefullah ile Şefik Ceberi'nin kitaplarına işarette bulunacağız. İsfahani hakkında bir çok çalışma yapılmıştır, fakat bu adam ta'n edilmiştir. Honsari'nin, kitabı 'Ravdatu'l Cennat' da ona yönelik yaptığı şiddetli tenkide bakılabilir. Şu söz onundur: "'el-Eğani' yi kısaca incelememe rağmen onda mizah, dalalet ve eğlenceye düşkün olanların kıssalarıyla meşgul olup risalet evinin halkının ilmini bir kenara bıraktığını gördüm..."(5/212, ed-Daru'l İslamiyye).

mekle birlikte başka kitaplarda bulunan şeyler bu kitaba ihtiyaç bırakmayacak kadar yeterlidir.

2-'el-'Ikdü'l-Ferîd', İbn Abdirabbih:

Bu, edebi bilgiler ve garip kıssalar nakleden bir kitaptır, başka bir şey değil. Dolayısıyla akıllı ve anlayış sahibi birisi nasıl olur da tarihi dönemlerin en önemli bir dönemi hakkında araştırma yapan kişi böyle bir kitabı temel referans kabul edebilir?!

Kitabı tahkik eden zat şöyle der: "Kitap, sahihle sahih olmayanı bir birine karışmış, isnad ve râvileri çıkartılmış ve kendisinden nakil yapılması caiz olmayan kaynaklara itimad edilmiştir."(76)

3- İbn Kuteybe'ye nispet edilen 'el-İmâme ve's-Siyâse' adlı kitap:

Bu, ona yalan nispet edilerek kendisine mal edilmiştir. Bu bir kaç açıdan böyledir, en önemlilerinden bazısını zikredelim:

a- İbn Kuteybe'nin biyografisini verenler, 'el-İmame ve's Siyase' adında bir kitap zikretmemişler ve ona nispet etmemişlerdir.

b- Kitabın müellifi kendisinden almış olduğunu hissettirecek şekilde İbn Ebi Leyla'dan rivâyette bulunuyor. Bu İbn Ebi Leyla ki o, Muhammed b. Abdirrahman b. Ebi Leyla, Fakih ve Kufe Kadısıdır, hicri 148 senesinde vefat etmiştir. İbn Kuteybe ise hicri 213 senesinde dünyaya gelmiştir. Yani İbn Kuteybe, İbn Ebi Leyla'nın vefatından altmış beş sene sonra dünyaya gelmiştir!!

c- Kitabı inceleyen biri hemen ilk anda sahibinin Dımeşk ve Mağrib'de yaşadığını görür. Halbuki bilinen ve meşhur olan Dinever hariç İbn Kuteybe'nin Bağdat'tan hiç çıkmadığıdır.

(76) Bkz: Ikdul ferid'i tahkik edenin önsözü (1/16) 2. Bsk. Mekt. İbn Teymiye. A - lame Muhammed Reşid Rıza, Tefsir-i Menar (5/85). Meşhur Hasan Selman, Kütüb Hazzere Minha El-Ulema (2/45)

Bir kısım araştırmacı ve tahkik ehli kimseler bu kitabın İbn Kuteybe'ye iftira edildiğine dair açıklamada bulunmuşlerdır. Onlardan bir kaçı şunlardır:

a- Dr. Servet 'Ukkâşe, İbn Kuteybe'nin *el-Me'ârif*'ini tahkik ederken. Dr. Servet 'Ukkâşe, altmışlı senelerde Mısır'da Kültür Bakanlığı görevinde bulunmuştur.

b- Muhammed el-İskenderânî. İbn Kuteybe'nin *'Uyûnu'l Ahbâr*'ını tahkik ederken.

c- Cebrâîl Cebbûr, *Mecelletü'l-Ebhâs*'da. (13. Sene, 368. Cild)

d- Muhibbuddîn el-Hatîb, İbn Kuteybe'nin *el-Meysir ve'l-Kıdâh*'ında.

e- Dr. Muhammed Necm'in *el-İmâme ve's-Siyâse el-Mensub li İbn Kuteybe Men Huve Müellifuh* adlı makalesi, Mecelletü'l-Ebhâs'da (Beyrut, 14. Sene) ve bunun dışında da incelemeler bulunmaktadır.

4-'Murûcu'z-Zeheb', el-Mes'ûdî:

İsnadı bulunmayan, hurafe ve garip hikayelerle dolu bir kitaptır. Şeyhu'l-İslâm İbn Teymiyye *radiyallâhu anh* der ki: "Târîhu Mes'ûdî'deki yalanların sayısını Allah'tan başka kimse bilemez. Bir çok yalan barındırdığı bilinen bir kitaptaki isnadı munkatı hikayelere nasıl güvenilebilir ki?!"(77)

İbn Haldûn der ki: "Mes'ûdî ve Vâkıdî'nin kitaplarında güvenilir hafızlar arasında maruf ve meşhur olduğu üzere ta'n ve alaya alınacak yerler mevcuttur.(78)

5-'Şerhu Nehci'l-Belâğa', İbn Ebi'l-Hadîd el-Mu'tezilî:

(77) 'Minhacu's Sünne', (4/84).
(78) 'Mukaddime İbn Haldun' (s. 9).

Bu kişi cerh ve tadil alimleri nazarında zayıftır. İbn Ebi'l-Hadîd'in bu kitabı telif etme sebebine göz gezdiren birisi, kitap ve sahibi hakkında şüphe etmesi gerektiğini farkeder. Çünkü bu kişi kitabını, Tatarların eliyle Bağdad'ta bir milyon müslümanın katledilmesine sebep olan Vezir İbn 'Alkamî için telif etmiştir.

el-Havansârî, İbn Ebi'l-Hadîd'in bu kitabı hakkında şöyle der: "Onu, Vezir Müeyyiddîn Muhammed b. el-'Alkamî'nin kütüphanesi için tasnif etmiştir."(79)

Hatta bir çok insan kitabın sahibini ve kitabı zemmetmiştir; Mirzâ Habîbullâh el-Hûî, İbn Ebi'l-Hadîd'i şöyle karakterize eder:"Dirayet ve eser … ehlinden değildir, re'yi fasid ve nazarı değersizdir … çok yaygaracıdır … bir çok kimseyi saptırmış ve kendisi de doğru yoldan sapmıştır."

Kitabına gelince Mirzâ onu bir kaç şekilde niteliyor: "Ruhu olmayan bir ceset; kabuk üzerinde dönüp dolaşıyor derinliği yoktur; pek faydası yoktur; içinde öyle uzak te'viller var ki, insan tabiatı ondan tiksinir ve kulak ondan nefret eder."(80)

6-'es-Sakîfe', Selîm b. Kays:

Meçhul bir şahsiyettir. Kitabı ise her kes nazarında zayıftır. Kitapta Ehl-i Beytle ilgili bir çok çarpıtma bulunmaktadır. Bu kişi cesaret sahibi atılgan Ali b. Ebî Tâlib *radiyallâhu anh* ın kadrine halel getirecek batıl ve yalan bir takım rivâyetler nakletmektedir. Bir kısmını zikredelim:

O, hakkını geri almaktan korktu- böyle iftiradan Allah'a sığınırız- .

Fâtımatu'z-Zehrâ'yı *radiyallâhu anh* gece vakti bir merkebe bindirerek Ebû Bekir'den *radiyallâhu anh* hilafeti alabilmek için Ensar ve Muhacirlere el açtı,

(79) 'Ravdatu'l Cennat', Honsari, (5/20,21)

(80) 'Minhacu'l Bera'a Şerhu Nehci'l Belağa', Mirza Habibullah Huyi, (1/14, D. İhyait Turasil Arabi)

Doğru Kur'an'ı gizleyerek insanları nakıs Kur'an'a itimad eder halde terketti!

Eşi cennet ehlinin kadınlarının seyyidesi olan Fâtımatu'z-Zehrâ'yı Sahâbeler onun gözü önünde döverlerken hiç hareket etmedi ve öylece bıraktı.

Buna benzer sahih naklin reddedeceği ve idrak kabiliyeti olan hiç hiç kimsenin asla razı olamayacağı daha başka haberler de mevcuttur. Nitekim Ayetullah Muhammed Fadlallâh gibi bir kısım kimseler, Selim b. Kays'ın yaptığı gibi insanları tahrik edip bölme ve onları bir arada tutan hakikatlerden uzaklaştırmak isteyen bazılarının yaydığı bu rivâyetleri reddetmişlerdir. Bu sebepten dolayı Ayetullâh Muhammed Fadlallâh, Ömer b. Hattâb'ın *radiyallâhu anh* Ali'nin *radiyallâhu anh* evine zorla girerek kapısını kırdığı ya da yaktığı, Fâtımatu'z-Zehrâ'nın *radiyallâhu anh* kaburgasını kırdığı ve bu sebeple daha cenin olan Muhsin'i düşürdüğüne dair anlatılan bunun gibi batıl rivâyetlerin yayılmasını çirkin karşılamış ve böyle bir şeyin uzak olduğunu; müslümanların Fâtıma'ya *radiyallâhu anh* muhabbetlerinin büyük olduğunu ve dolayısıyla bu durumun, hiç kimsenin böyle bir şeye kalkışamayacağını gerektirdiğini beyanla, bunu hiç bir aklın kabul etmeyeceğini söylemiştir.(81)

Fadlullâh'ın bu görüşlerine destek olup teyid eden Ahmed el-Kâtib(82) hoca gibi bir çok akıl ve idrak sahibi var. Fakat bu tashih ve ilişki hareketi bazı mutaassıplar tarafından şiddetli bir mukavemetle karşılanmış, hatta Fadlullâh'ı tekfir ederek, onun imanından, akidesinden ve samimiyetinden şüphe etmişlerdir. Bütün bunlar sahih olmayan batıl bir hadis yüzündendir. Bu durumu inkar etmesi sebebiyle Fadlullâh'ın tekfir edilerek

(81) 'Ümmetun fi Recul Muhammed Hüseyn Fadlallah', Muhammed el-Cezairi, (s. 219)

(82) 'Fadlullah Yekudu Sevraten Sekafiyyeten ve Yeşku Minel İrhab', Sahifetul H - yat: 2/1/1999 miladi. Üstad Ahmed el-Katib 'Usduretu Mezlumeti'z Zehra'.

hakkında ta'nda bulunulmasıyla alakalı bilgi sahibi olmak isteyen: Muhammed Bâkır es-Sâfî'nin *Fitnetü Fadlillah*, Ca'fer el-'Âmilî'nin *Me'sâtü'z-Zehrâ* ve Muhammed Ali Hâşimî el-Meşhedî'nin *el-Havzetü'l-'İlmiyye Tedînul-İnhirâf* adlı kitaplarına bakabilirler.

Sonra bu tür batıl yalanları nakleden (Sakîfe) kitabının sıhhati aslen şüphelidir, bilakis o, uydurma bir kitap olmakla vasıflanmıştır.

Şeyhu't-Tâife el-Müfîd der ki: "Bu kitap güvenilir değildir. Çoğusuyla amel etmek de caiz olmaz, onda birçok karışıklık ve hile vardır."(83)

el-Ğadâirî de derki: "Kitapta şöhret bulmuş münkerler bulunmaktadır, ben bunun ancak uydurma olduğunu zannediyorum."(84)

el-Hillî Selîm b. Kays'ın bu kitabı hakkında şöyle der: "Kitabı uydurmadır … isnadları da kurgulanmıştır."(85)

el-Hıllî, Ebân b. Ebî Ayyâş'ın da yalan ile itham edildiğini ve hadis uydurduğunu nakleder ve devam eder: "Selîm b. Kays'ın kitabını onun uydurduğu söylenmiştir."(86)

el-Ğadâirî, Ebân b. Ebî Ayyâş'ın biyografisini verirken şöyle der: "Zayıftır ve kendisine iltifat edilmez. Ashâbımız, Selîm b. Kays'ın kitabınının vaz'ını ona nisbet ederler."(87) Hâşim Ma'rûf el-Hasenî de aynı şekilde söyler: "Selîm b. Kays, hakkında şüphe duyulan ve yalanla itham edilen bir kişidir. Kendisine nisbet edilen kitapda şöyle variddir; Muhammed b. Ebî Bekir yaklaşık olarak iki yaşındayken ölüm anında babasına vaaz etmiştir."(88)

(83) 'Tashihu İtikadatil İmamiye' (s. 5/149)
(84) 'er Rical', İbn Ğadairi, (119), Selim b. Kays'ın biyografisi 193 nolu biyografi
(85) 'Kitabu'r Rical', İbn Dâvûd el-Huli, (s. 107)
(86) Aynı Eser (s. 226, 302)
(87) 'er-Rical', İbn Ğadairi (s. 36)
(88) 'el-Mevduat fi'l Asar ve'l Ahbar', Haşim Maruf el-Haseni (s. 184)

7-'es-Sakîfe', Abdülazîz el-Cevherî:

Bu kitap, kıymeti düşük ve bir kaç itibarla değersizdir:

Birinci İtibar: Müellifi, mechûlu'l-hâl (durumu bilinmemekte) dir. Onun hakkında cerh, tadil ve rical kitaplarında İbn Ebi'l-Hadîd'in *Nehcu'l Belâğa* üzerine yazdığı şerhte onun tezkiyesiyle alakalı zikrettiğinden başka hiç bir tezkiye ve tevsık bulunmamaktadır. Daha önce de İbn Ebi'l-Hadîd'in dirayet ve eser ehlinden olmadığını dolayısıyla başkasını tezkiye etmesine asla itibar edilemeyeceğini beyan etmiştik. el-Hûî –İbn Ebi'l-Hadîd'in, Cevherî'yi tezkiye etmesini reddederek– şöyle demiştir: "Bu adamın (Cevherî'nin) güvenirliği sabit değildir, zira İbn Ebi'l-Hadîd'in onu güvenilir kabul etmesine itibar edilmez."[89] Cevherî'nin mechûlu'l-hâl olması hususunda yakinimizi artıran şeylerden birisi de et-Tûsî'nin *el-Fihrist* adlı kitabında Cevherî'yi zikrederek onun Sakîfe adında bir kitabı olduğunu beyan ederken yaptığıdır. et-Tûsî'nin *el-Fihrist*'inin mukaddimesine göz atarsak şöyle dediğini görürüz: "Musanniflerden ve usul sahiplerinden hangisini zikretmişsem onun hakkında mutlaka cerh ve tadil açısından ve rivayatine itibar edilip edilmemesi açısından söylenenlere işarette bulunmuşumdur."[90] et-Tûsî, Cevherî hakkında konuşurken, halinin mechul olması bakımından hakkında cerh ce tadil ile ilgili hiç bir nakilde bulunmamıştır.[91]

İkinci İtibar: Sakîfe adlı kitabı incelerken, müellifinin, hiç kimsenin mutabaatta bulunmadığı ve kendisinden başkasının rivâyet etmediği münker rivâyet ve kaviller naklederken buluruz. Bu da bizi, kitap hakkında özellikle de müellifi hakkında şüphe etmeğe sevkediyor. Aynı zamanda öyle tehlikeli merhaleler hakkında konuşuyor ki bu sözler ancak apaçık, parlak delil, burhan ve sahih olan isnadlar ile bilinebilir.

---

(89) 'Mucemu Ricali'l Hadis', Huyi, (2/142)
(90) 'Mukaddimetu'l Fehrese', Tusi (s. 2
(91) el-Fevaidu'r Ricaliyye', Seyyid Ali Ebu'l Hasen (s. 173)

Üçüncü İtibar: Sakîfe adlı kitabın bütün isnad ve râvileri zayıf olup içinde bir çok mechul ve zayıf kimseler bulunmaktadır ki bunları ancak Allah bilir. Mesela Cevherî şöyle der: "Bize Ahmed b. İshâk b. Sâlih, Ahmed b. Yesâr'dan, o da Sa'îd el-Ensârî'den, o da ricalinden tahdis ettiki." Bu Ahmed b. İshâk kimdir, bilmiyoruz!! Sa'îd'in ricâli kimler? Allah-u A'lem(92)

8-'Târîhu'l-Ya'kûbî':

Bunun başlıca rivâyet kaynağı Vâkıdî ile Ebu Mihnef Lût b. Yahyâ'dır. Kitap, Ehl-i Beyt ve Sahâbe tarihini isnâdsız olarak mürsel bir şekilde sunmaktadır. Kitabında rivâyetlerinde (Kıle'/denildi ki, Ruviye/rivâyet edildiki', Reva ba'duhum/bazıları rivâyet etti ki, Kale ba'duhum/bazıları dedi ki ...) şeklinde zaaf ve vehen içeren ibareleri çokça kullanmaktadır.(93)

Bu Ya'kûbî kendisini büyük görerek 'halife' lafzını, Ebû Bekir, Ömer ve Osman'a kullanmayı kendisine yediremiyor ve aynı zamanda Ali'yi de Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in vasisi olmakla niteliyor. Allah onların hepsinden razı olsun. Bu, Ehl-i Beyt ve Sahâbe tarihini yazma teşebbüsünde bulunan bir kimseden kesinlikle kabul görmeyecek derecede bir büyüklenme, adaletsizlik ve tarafgirliktir.

Bu adamın Sahâbe-i Kirâm'a *radiyallâhu anh* karşı düşmanca tavırları vardır ve tarih yazmadan önce doğruları yokedecek derecede öncekilere halef olmuştur.

Ya'kûbî'nin kitabı iki bölüme ayrılır:

Birinci Bölüm: Kitapta önceki ümmetlerden, çoğunlukla da peygamberlerin yaşam ve haberleriyle ilgili hususlarda

(92) *"es –Silsiletu'd Daife"*, (4972. Hadis)
(93) 'Tarihu'l Yakubi', (2/168, 171)

hakkında hiç bir şek ve şüphenin bulunmadığı Kur'ân-ı Kerîm'i bırakarak İncil ve Tevrat'tan deliller getirerek masal ve hurafeleri bir araya toplamıştır. Bu iyice düşünülmelidir!!

İkinci Bölüm: Kitabında Siret-i Nebi *sallallâhu aleyhi ve sellem* ve kendisinden sonraki halifeler hakkında onları yaralayıcı kısa ifadelerle ve munkatı, mürsel ve yalan rivâyetlerle doldurarak bahsetmektedir.

Bu kitabın ilmi değeri gerçekten azdır. Dr. Muhammed Sâmil es-Sülemî *Târîhu'l-Ya'kûbî* hakkında şöyle der: "Bu kitap İslami tarih yazımı alanında meydana gelen inhiraf ve çarpıtmayı temsil eder. Bu, İslam Tarihi ve ricali hakkında ta'nda bulunan batı hayranlarından ve müsteşriklerden (oryantalistler) birçoğu için kaynaktır."(94)

9-'Ferâidu's-Semtayn', el-Hameveytî:

Hafız Zehebî, hem müellif hem de kitabı hakkında şöyle der: "Geceleyin odun toplayıcısı gibi, ikili, üçlü ve dörtlü şeklinde uydurulmuş bâtıl hadisleri bir araya toplamıştır."(95)

10-'el-Muhtasar fî Ahbâri Seyyidi'l Beşer', Ebu'l-Fidâ:

Bu da önceki kitap gibi batıl ve uydurma haberlerden birçok şey barındırmaktadır.

(94) 'Menhecu Kitabeti't Tarihi'l İslami', (s. 521)
(95) 'ed-Dürerü'l Kamine', (67, 68)

SON SÖZ

1- Ehl-i Beyt, Sahâbe ve İslamın ilk dönemlerinde yaşamış olanlar -Allah hepsinden razı olsun-hakkında konuşurken Kitap ve Sünnet menhecinin öncelenme zorunluluğu,

2- Nakil ve rivâyetlerin sıhhatine önem göstermek şer'i prensiptir. Bu konuda tesahül göstermek kesinlikle doğru değildir.

3- İslam tarihini okuma, yazma ve biçimlendirirken kendisine itimad edilmesi gereken önemli kitapların beyan edilmesi,

4- İster kasıtlı ve kötü niyetli irterse gevşeklik ve cehaletten olsun, üzerine sahih olmayan malumatların terettüp etme endişesinden dolayı İslam Tarihi hakkında asıl ve güvenilir olmayan kaynaklara itimad etme tehlikesine karşı dikkatli olunmalıdır,

5- Son olarak: İslam Tarihi yazarlarının ve okurlarının, dizginini hayalinin eline verip hadiseleri tek tek sıralayıp, toptan hüküm vermek ya da sadece bir tarafa, bir prensibe veya bir hükme sarılmak gibi kişiyi büyük hatalara sürükleyecek şeylerden sakınmaları gerekir. Çünkü bu durumda ; tek tek sıraladığı olaylar eksik veya çarpıtılmış, verilen hükümler zalimce verilmiş ya da ikna edici derecede değildir. Ya da sahih, sabit bir usul ve esasa dayanmayıp hakların zayi olup sönmesine sürükleyebilir.

Hamd alemlerin Rabbi Allah'a aittir. Allah-u Teâlâ, Emin Nebimize pak Aline veAshâbına salat ve selam eylesin.